

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

1. FEBRUARĪ

Nr. 5 (420)

Maskavā, Kremli

Biedram STAĻINAM

Dārgais Josif Visarionovič!
Mēs, Rīgas darbaļaudis, ar lielu prieku uzzinājām, ka Jūs esat piekrituši balotēties par Rīgas apgabala Darbaļaužu deputātu padomes deputātu.

Sapulcējušies mītiņā, sūtam Jums, mūsu lielajam un gudrajam vadonim un skolotājam, latviešu tautas labākajam draugam, kvēlu sveicenu un izsakām vissirsnīgāko pateicību par augsto godu un uzticību, ko Jūs mums parādījat.

Sajā dienā mēs vēl un vēlreiz ar dziļu mīlestību vērsām savus skatienus uz Jums, dārgais Josif Visarionovič. Jūs esat tautas laimes kardinātājs. Ar Jūsu vārdu sirdi Padomju Latvijas darbaļaudis, tāpat kā visi padomju cilvēki, ceļ un uzvar, pašizliedzīgi strādā mīļotās Dzimtenes — visas pasaules miera nesatricināmā balsta labā.

Mīļotais vadonī un skolotāj! Ar savu gudro vadību Jūs nodrošinājat latviešu tautas fizisko un garīgo spēku īstu atdzimšanu un nepieredzētu uzplaukumu. Padomju Savienības tautu vienotajā brālīgajā saimē latviešu tauta ieguvusi īstu nacionālu neatkarību, īstu suverenitāti. Nemīgti pieaug latviešu tautas materiālā labklājība, plaukst tās kultūra.

Ar Jūsu nenogurstošu tēvīšķīgo gādību par Latvijas uzplaukumu mūsu republika un tās galvaspilsēta Rīga guvušas lielus panākumus visās saimnieciskās un kultūras celtniecības nozarēs. Par Padomju Latvijas darbaļaužu jaunajiem sasniegumiem spilgti liecina republikas Tautas saimniecības attīstības valsts plāna izpildes rezultāti 1952. gadā — Staļina piektās piecgades otrajā gadā.

Padomju Latvijas darbaļaudis, kurus ledvesmo Jūsu ģeniālais darbs «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā», partijas XIX kongresa vēsturiskie lēmumi, Jūsu gudrā un dziļi izjustā runa kongresa noslēguma

sēdē, kopā ar visu padomju tautu pašizliedzīgi strādā, lai realizētu Jūsu nosprausto dīžo komunistiskās sabiedrības celtniecības programmu.

Ar lielu jauncelsmes rosmi mūsu republikas darbaļaudis gatavojas vietējo padomju vēlēšanām. Priecīga savilņojuma pilnās vēlēšanu kampaņas dienas izvērsas par spilgtu demonstrāciju, kurā padomju ļaudis apliecina savu lielo vienprātību, savu bezgalīgo mīlestību un uzticību dārgajai Dzimtenei un dīžajai Ļeņina-Staļina partijai. Rīgas pilsētas un apgabala darbaļaudis sagaida visas tautas svētkus ar jaunām darba uzvarām.

Mēs zvēram Jums, dārgais biedrī Staļin, ka netaupīsim spēkus, lai izpildītu mums izvirzītos uzdevumus, neatlaidīgi un enerģiski cīnīsimies pret trūkumiem mūsu darbā, paaugstināsim savu modrību, nesaudzīgi izskaidīsim bezrūpību un nesaudulību mūsu rindās, dosim iznīcinošu prettriecienu jebkurām mūsu Dzimtenes ienaidnieku intrigām.

Dārgais un mīļotais Josif Visarionovič! Jūsu piekrišana balotēties par Rīgas apgabala padomes deputātu vēl vairāk iedvesmo mūs darba varonībā komunistiskā vārdā. Nelokāmi leņevērojot Jūsu gudros norādījumus, mēs godam izpildīsim savu pienākumu Dzimtenes priekšā.

No visas sirds novēlam Jums, mūsu lielajam vadonī un skolotāj, veselību un ilgu mūžu padomju tautas labā, visas pasaules darbaļaužu laimes labā.

Lai dzīvo mūsu lielā Dzimtene — miera, demokrātijas un socialisma balst!

Lai dzīvo varonīgā Ļeņina-Staļina partija, visu mūsu uzvaru ledvesmotāja un organizētāja!

Slava visas tautas pirmajam deputāta kandidātam, mūsu lielajam vadonim un skolotājam biedram Staļinam!

TAUTAS KANDIDATI

M. AUSEKLIS

— Kā padomju varas gados izauguši pie mums cilvēki! Kļuvuši stipri sirdi, ar lielu pienākuma apziņu.

Tas ir labi teikts: kļuvuši stipri sirdi... So spēku viņu sirdīm, tai skaitā arī Vilim Kažem, devusi socialistiskā iekārta, kas atbrīvoja viņus no bezdarba, bada, nabadzības, nodrošināja rītdienu, padarīja par īstiem savas dzīves saimniekiem.

Ar ko tad Vilis Kaže izpelnījies vēlēšanu uzticību? Par to ļoti labi pirmsvēlēšanu sapulcē izteicās lokomotīves vadītāju instruktors Alfreds Grava, kura vārds labi pazīstams ne vien Latvijas maģistrāles dzelzceļniekiem, bet arī pārējiem republikas darbaļaudim:

— Virpotājs Vilis Kaže izpelnījies uzticību ar darbu.

Pirms daudziem gadiem Maksims Gorkijs rakstīja, ka padomju cilvēki rada jaunus dzīves apstākļus, kuros var mīlēt ļaudis par viņu darba varonību, par viņu skaisto darbu, kas veidots Dzimtenes attīstībai un nostiprināšanai. Ar kādu mīlestību pirmsvēlēšanu sapulcē cilvēki runā par deputātu kandidātiem, par viņu panākumiem darbā, par to, ko viņi darijuši, lai nostiprinātu socialistisko Tēviju!

Rūpniecas «VEF» kolektīva sapulcē par deputātu kandidāti Rīgas apgabala Darbaļaužu deputātu padomē izraudzīta strādāniece Herta Snikere. Par viņu sīki jo sīki pastāstīja inženieris konstruktors J. Auziņš. Izcēls novators, Staļina premijas laureāts, sīti un sirsniņi noraksturoja Hertu Snikeri kā rūpniecas labāko stachanoviču, kā lielu savu aroda meistaru, kas sekmīgi apguvusi visprogresīvākās darba metodes.

No Saulkrastu rajona darbaļaudim uz Rīgas apgabala deputātu padomē kandidē Olga Barise. Si vienārsā sieviete ir lauku bibliotekare. Daudzi cilvēki var pateikties Olgai Barisei par to, ka viņi sadraudzējušies ar grāmatu, kļuvi daudz jaunu vērtīgu zināšanu, paplašinājuši savu garīgo apvārni. Laukkoņības brigadieris, kuram Olga

Barise sameklēja un ledeva grāmatu «Mičurins», desmitās klases skolniece, kura iepazīnās ar Mirdzu Ozolu Annas Sakses romanā «Pret kalnu», traktorists, kas izlasīja Galinas Nikolajevnas «Pļauju», un daudzi jo daudzi citi lauku bibliotēkas lasītāji redz Olgā Barisē savu draugu un padomdevēju.

Izvirzīdami par deputātu kandidātu apgabala Darbaļaužu deputātu padomē Valmieras rajona Staļina vārdā nosauktā kolchoza priekšsēdētāju Pēteri Zembruņu, kolchoznieki stāstīja, kādus panākumus kolchozs guvis Zembruņa vadībā. Tie nosauca interesantus skaitļus un faktus, analizēja tos, runāja par ražības pieaugumu, par sējumu platības palielināšanu, par agronomiskajām mācībām.

*

Tādi viņi ir — staļiniskā komunistu un bezpartejisko bloka kandidāti: celtnieki un miera aizstāvji, varonīga darba darītāji, lielās Padomju Dzimtenes dedzīgi patrioti. Viņi ir Staļina audzēni, Staļina skolnieki, Staļina uzticamie dēli un mēlās.

Deputātu kandidātu vidū ir dažāda vecuma, dažādu profesiju ļaudis ar dažādām biogrāfijām. Taču kopīga viņiem visiem ir pašizliedzība, ar kādu tie strādā Dzimtenes labā, padomju tautas laimes vārdā. Sniegtu lokomotīves vadītājs, stāvēt pie reversa, skatās pa lodziņu un domā, kā ātrāk nogādāt vērtīgo kravu līdz brauciena gala mērķim. Agronomis kolchoza laboratorijā domā, kā radīt jaunu labības šķirni, kas būtu piemērota dažādām republikā sastopamām augsnēm. Tās ir domas par Dzimteni, par tās bagātību vairošanu un varenības stiprināšanu.

Izvirzot deputātu kandidātus, vēlētajī atgādina viņiem biedra Staļina vārdus par to, ka deputāts ir tautas kalps. Sie mūsu vadona dotie norādījumi skan kā tautas griba, kā tautas prasība.

Visās pirmsvēlēšanu sanāksmēs cilvēki runā par vietējo padomju nozīmīgo partijas XIX kongresa direktīvās paredzētās programmas sekmīgā realizēšanu. Vēlētajī prasa, lai deputātu kandidāti nemīgti cīnītos par šo direktīvu izpildi, par komunismu.

PAR PADOMJU LATVIJAS TALAKU UZPLAUKUMU!

T. Graša un A. Jūgera vēlēšanu plakats.

Latviešu kinematografijas goda lieta

PSKP XIX kongresa direktīvas paredz palielināt kinofilmu izlaidi. Izstrādāt konkrētus pasākumus, lai šā partijas direktīvā norādījuma realizēšana sāktos jau šogad. Šai pasākumu kompleksā liela loma ierādīta padomju nacionālajām kinematogrāfijām, tai skaitā arī latviešu kinematogrāfijai. PSRS Ministru Padomes 1952. gada 17. novembra lēmums, radikāli izmainot scenāriju sagatavošanas un filmu ražošanas līdzšinējo kārtību, likvidēdams pārlieko centralizāciju šai laukā, piešķir virknei kinostudiju, kuru vidū ir arī Rīgas mākslas un dokumentālo filmu studija, tiesības patstāvīgi sagatavot un apstiprināt scenārijus, kā arī nodot tos ražošanai. Lielas tiesības uzliek vēl lielākus pienākumus. Saskaņā ar Vissavienības Kinematogrāfijas ministrijas ražošanas plānu, apmēram pusi no 1953. gadā izlaižamajām filmām dos nacionālās kinostudijas. Arvien lielāka te jāklūst arī Rīgas studijas daļa.

Latviešu kinematogrāfija ir jauna, dzimusi un izaugusi pēckara gados. Tā ir padomju varas auklējums. Vairākas līdz šim Rīgas studijā ražotās mākslas un dokumentālās filmas, kuru vidū vispirms jāmin ar Staļina premiju apbalvotie darbi — kinofilma «Rainis» un «Padomju Latvija», liecina, ka mūsu jaunā kinematogrāfija ir dzīvotspējīga. Mums ir scenāristi, režisori, aktieri, operatori, pietiekami bagāta tehnika. Vārdu sakot, mums ir visi priekšnoteikumi, lai (vajadzības gadījumā) saņemot draudzīgu palīdzību no vecākajām studijām un PSRS Kinematogrāfijas ministrijas, kas nekad netiek liegta) Rīgā ražotās filmas kļūtu pastāvīgs viesis uz visas padomju zemes kino ekrāniem. Un, ja līdz šim Rīgas studija varējusi izlaist tikai dažas mākslas filmas, tad vienīgi republikas Kinematogrāfijas ministrijas un Rakstnieku savienības organizatoriskās nevarības dēļ, un vispirma kārtā scenāriju radīšanas jautājuma.

Nav vajadzības atgriezties pie vecā neauglīgā strīda: kas tad — republikas Kinematogrāfijas ministrija vai Rakstnieku savienība — vairāk valnīgas scenārija trūkumā. Skaidrs ir viens: scenārijiem ir jābūt, jo bez scenārija nav ko filmēt. Un par to, lai studija saņemtu pietiekami daudz un pietiekami augstvērtīgus scenārijus, vienādi atbildīga kā Kinematogrāfijas ministrija, tā Rakstnieku savienība.

Jāsaka, ka tieši pēdējā laikā Kinematogrāfijas ministrija un Rakstnieku savienība sākušas nopietnāk pievērsties scenāriju radīšanai. Nav izpalikuši pirmie panākumi. Studijas portfelī ir Annas Brodeles scenārijs «Sirdsapziņa», kura fragmentu publicējam mūsu laikraksta šīs dienas numurā. Studija saņēmusi arī B. Kaņevska scenāriju bērniem veltītā izmetražas mākslas filmai «Divnieks» un J. Vanaga un J. Ratnera scenāriju skatu filmai «Daugava». Saskaņā ar studijas tematisko plānu scenārijus raksta arī vairāki citi rakstnieki. Plānā vēl ietilpst V. Aleksejeva scenārijs «Uz jauno krastu» (pēc Viļa Lāča romāna), Fr. Rokpeļņa scenārijs «Valsts pilnvarotais» (par padomju rūpniecas direktora līlo un daudzpusīgo lomu mūsu sabiedrībā), Z. Grīvas scenārijs «Skarbā Baltija» (par zvejnieku dzīvi Latvijā), E. Zālītes scenārijs «Draudzības ugunis» (par padomju tautu draudzību), V. Bērce scenārijs par strādnieku dzīvi un darbu Padomju Latvijā, A. Imermana un G. Čiruļa scenārijs «Nokavētais atvaļinājums» (par tirdzniecības flotes jūrnieku dzīvi) un M. Zuntnera un A. Vilka scenārijs «Atgūtā laime» (par padomju ļaužu morālo skaidrību).

Kā redzam, tematiskais plāns ir pietiekami plašs, daudzpusīgs un interesants. Bet tas vēl ir tikai plāns. Jāpauž, lai visi šie darbi no plānotiem un iecerētiem scenārijiem pārvērstos par uzrakstītiem, turklāt labi, pilnvērtīgi uzrakstītiem scenārijiem. Te vajadzīga ne tikvien studijas, bet pašas pavisam savienības neatlaidība, vispusīga palīdzība scenāristiem, bet arī pašu scenāristu pienākuma apziņa, uzņemto saistību lielās sabiedriskās nozīmes izpratne. Diemžēl, jau ir signāli, kas liecina, ka dažiem scenāristiem šīs atbildības sajūtas vēl stiprā mērā trūkst. Scenārijs «Uz jauno krastu» V. Aleksejevam bija jāiesniedz jau janvāra sākumā. Saistība nav laikā izpildīta. Nodrošanas termiņš pagarināts līdz 1. martam. Tāda novēlētāšana turpmāk nav pieļaujama. Studijai nav nekādu ziņu, kā veicas arī ar vairāku citu plānā paredzēto scenāriju rakstīšanu. Zināms vienīgi tas, ka ļoti maz paveikuši, piemēram, Z. Grīva, Fr. Rokpeļnis, E. Zālīte.

Kā jau teicām, Rīgas mākslas un dokumentālo filmu studijai ir nepieciešami priekšnoteikumi plašas un vispusīgas darbības izvēšanai. Neatrisināts palieks tikai viens jautājums, taču tas ir tik svarīgs, ka bez tā atrisināšanas filmēšanu uzskatīt neesamam. Studijai nav filmēšanas paviljona. Ir tikai visu attiecīgo instanču lēmumi un atļaujas, bet pašas paviljona nav. Pienācis pēdējais laiks, lai šīs instances parūpētos par savu lēmumu izpildi. Un, kad būs pārvārtēti arī šīs kavēkļi, tad jau šopavas varēs sākt jaunas latviešu padomju mākslas filmas uzņemšanu.

Mīlīgā uzticība, ko partija un padomju valdība dāvājusi nacionālajām kinematogrāfijām, tai skaitā latviešu kinematogrāfijai, nenozīmē prasību samazināšanu attiecībā uz filmu idejiski māksliniecisko kvalitāti. Gluži otrādi. Tautai vajadzīgas aizvien labākas, saturā bagātākas un dziļākas, mākslinieciski pilnvērtīgas filmas, tāpat kā aizvien labāka, bagātāka un pilnvērtīgāka kļūst visa padomju ļaužu dzīve. Radīt šādas filmas ir latviešu kinematogrāfijas goda lieta un pienākums.

Vīetējo padomju vēlēšanām gatavojoties

Literatūras un mākslas darbinieki — deputātu kandidāti

Gatavojoties mūsu republikas vīetējo padomju vēlēšanām, jau izvirzīti apgabalu padomju deputātu kandidāti. Viņu vidū redzam arī izcilākos literatūras un mākslas meistarus.

Rīgas vagonu rūpnīcas strādnieku, inženier tehnisko darbinieku un kalpotāju sapulcē uz spiežu un sagatavošanas ceča priekšnieka M. Smolka ieteikumu saņemšanas dalībnieki par deputātu kandidātu Rīgas pilsētas 26. vēlēšanu apgabalā Rīgas apgabala padomes vēlēšanām vienprātīgi izvirzīja Latvijas PSR Ministru Padomes priekšsēdētāju, Tautas rakstnieku, Staļina premijas laureātu Vili Lāci.

Latvijas Padomju rakstnieku savien-

bā rakstnieku un kalpotāju sapulcē par deputātu kandidātu Rīgas pilsētas 33. vēlēšanu apgabalā Rīgas apgabala padomes vēlēšanām izvirzīja rakstnieci Annu Brodēli. Par viņas aktivitāti literatūrā un sabiedriskajā darbā runāja dzejnieks Staļina premijas laureāts Fr. Rokpeļņis, dzejnieks V. Brūnē, un rakstnieks Z. Grīva.

Latvijas PSR Valsts konservatorijā profesoru un pasniedzēju kopējā sapulcē par deputātu kandidātu Rīgas pilsētas 37. vēlēšanu apgabalā Rīgas apgabala padomes vēlēšanām izvirzīja komponistu Jāni Ozoliņu, kura daiļradi un sabiedrisko aktivitāti raksturoja komponists N. Grīnfelds, profesors V. Zosts un docents V. Utkins.

Rosme agitpunktos

Sakarā ar gatavošanos vīetējo Padomju vēlēšanām, agitācijas punktos, sniedzot radošas atskaites koncertus un citus daiļrades priekšnesumus, aktīvi piedalās radošo savienību, mākslas, kultūras un izglītības iestāžu pārstāvji.

Vairākos agitācijas punktos jau notikuši literāri vakari. Rīgas pilsētas Kirova rajona 8. agitpunktā ar vēlētajiem satikās un savus darbus nolasīja rakstnieki — Staļina premijas laureāts N. Zadornovs, V. Alatircevs un A. Balodis. Agitpunktā Sarkanarmijas ielā 24/26 rakstnieks V. Bērce nolasīja referātu «Latvijas padomju rakstnieku jaunrade», bet savus dzejoļus — J. Grots un C. Dinere. Agitpunktā Karļa Marksa ielā 20 notika vēlētajiem satikšanās ar jaunajiem dzejniekiem A. Skalbi, V. Rūju un O. Lisovski. Agitpunktā Krāsotāju ielā 32 referātu «Padomju tautu literatūra cīņā par mīru» un savus dzejoļus nolasīja M. Rudzītis. Agitpunktā Dubultu vidusskolā ieradās rakstnieki J. Grots, V. Sauleskalns un E. Pelmanis. Šodien agitpunktā LPSR Mākslas akadēmijā paredzēta vēlētajiem satikšanās ar rakstniekiem A. Brodēli un I. Muļnieku.

Sakarā ar vīetējo Padomju vēlēšanām Latvijas Padomju komponistu savienība organizē skaņražu izbraukumus pie vēlētajiem republikas rajonos un ciemos. Uz Mazsalacu dodas Staļina premijas laureāts M. Zariņš, uz Smiltēni, Alūksni un Api — J. Ozoliņš un A. Zilinskis. Iecavā un Pauskā ieradīsies komponisti P. Smilga, M. Zariņš un V. Utkins. Ar vēlētajiem Talsos un Dundagā satiksies komponists J. Kēpišis.

Sodien pie vēlētajiem — Padomju Armijas karavīriem aicināti komponisti N. Grīnfelds, P. Smilga un A. Zilinskis. Vēlētajiem sapulcē paredzēts nolasīt referātu par padomju muzikas aktuālām problēmām un sniegt Latvijas skaņražu jaunāko lirisko un masu dziesmu demonstrējumus.

Vairākus radošas atskaites koncertus vēlētajiem snieguši LPSR Operas un baleta teātra mākslas meistari. Rūpnīcas VEF klubā sarīkojumā piedalījās solisti V. Sirokova un dziedātāja E. Sveile; koncertā Buvstrādnieku arodbiedrības klubā — solisti P. Grāvelis, agitpunktā LPSR Finansu ministrijā — Staļina premijas laureāts A. Viļmanis u. c. Sodien vēlēšanu sarīkojumos piedalās solisti E. Traviņa, A. Vanags, O. Krastiņš, baleta meistari G. Lomakins un J. Geldāne. Vēlēšanu laikā LPSR Operas un baleta teātra mākslinieki sniegs vairāk nekā 20 koncertu.

Vairāk nekā 6 sarīkojumos Pedagoģiskajā institūtā, konservu fabrikā «Uzvara» u. c. jau piedalījušies LPSR Jaunatnes teātra mākslinieki. Jauniešu dzejuma, V. Lubimova lugas «Spiedziņš» fragmenta izrādē vēlētajiem saņāksme piedalījās latviešu trupas aktieri Staļina premijas laureāts J. Grantiņš, I. Bune un V. Kimeļis. Agitpunktā Rīgas Vagonu rūpnīcā uzstājās Nopelniem bagātā māksliniece F. Valicka un citi. Patlaban Jaunatnes teātra komjaunieši speciāli uzvedumiem vēlēšanu sapulcēs iestudē interesantu viencēllenu — Novikova «Mašale no laukiem». Tā izrādē piedalīsies skatuves mākslinieki B. Ezerniece, V. Stabulniece un V. Anuševics.

Tūkstoš deyiņi simti četrdesmit trīs gada trīsdesmit pirmajā janvārī, pulksten desmitos no rīta, Padomju Armijas karaspēka daļas Staļingradā, Universālveikala pagrabā, saņēma gūstā ģenerālfeldmarsālu Paulusu ar visu viņa štābu. Reizē ar to bija noslēgusies septiņu mēnešu ilgās smagās cīņas par Staļingradu, kas iezīmēja pagrieziena vīsi Lielā Tēvijas kara norisē. Biedrs Staļins raksta: «Kauja pie Staļingradas beidzās ar vacu 300.000 vīru lielās armijas ielenkšanu, tās sakaušanu un apmēram vienas trešdaļas ielenktā karaspēka sagūstīšanu. Lai gūtu priekšstatu par šīs vēsturē vēl neredzēti lielās kaujas apmēriem, kas norisinājās Staļingradas laukos, nepieciešami zināt, ka Staļingradas kaujas beigās savākti un apglabāti 147.200 kritušu vacu karavīru un oficeru un 46.700 kritušu padomju karavīru un oficeru. Staļingrada bija vacu fašistiskās armijas noriets. Pēc lielas Staļingradas kaujas, kā zināms, vācieši vairs nevarēja atzīgt.»

Staļingradas uzvara pildīja padomju ļaužu sirdis ar prieku un lepnumu par savu varonīgo armiju, par savu neuzvaramo Dzinteni. Tā iepriecināja visu progresīvo cilvēci. Un šodien, minot Staļingradas vārdu, mēs atceramies visvaronīgākos mūsu laika cilvēkus, atceramies visu to dižo un cildeno, kas izteic mūsu padomju tautas un visas pasaules progresīvāko cilvēku domas un jūtas par brīvību, par cilvēces laimi un labklājību. «Bez Staļingradas, — rakstīja čekoslovāku laikraksts «Pravda», — nebūtu bijis Čekoslovākijs republikas. Par savu brīvību esam pateicīgi varonīgajai Padomju Armijai, kas iesāka savu uzvaras gājieni Staļingradā un nobeidza Pragu. Padomju Armija mūžu mūžos paliks cilvēku atmiņās kā armija atbrīvotāja, kā varonīgā un neuzvaramā armija.» Līdzīgus vārdus rakstījuši rumāņu un bulgāru, Ķīnas un Francijas, un neskaitāmu citu zemju laikraksti, kas izteikuši progresīvo cilvēku ieskatu par Staļingradu, par Padomju zemi, par varonīgajiem padomju ļaudīm — visas cilvēces avangardu.

Nesen mēs lasījām laikrakstos, ka Čekoslovākijs rūpnīcās notiek strādnieku sapulces, kur apspriež Gotvalda vārdā nosauktā Vitkovicas metalurģiskā kombināta kolektīva aicinājumu visiem apgabala metalurģiem stāties socialistiskajā sacensībā par Staļingradas Sarkanu karogu. Tas ir viens piemērs, bet reizē tā ir visa pasaule, tā pasaule, kur darbaļaužu krūtīs puļsē godīgas sirdis.

Pēc fašistu sagrāves no Staļingradas bija palikuši pāri tikai drupu kaudze. Kāds aculiecinieks staļingradietis raksta: «Pēc kaujas pilsēta izskatījās

A. TALCIS

briesmīga. Akmeņi, dzelzs, betons un zeme bija sajaukti bezveidīgā masā... Visos sešos pilsētas rajonos, izrādījās, bija palicis pusotra tūkstoša cilvēku no visa iedzīvotāju skaita, kāds bija līdz aplenkumam... No skolām, institūtiem, slimnīcām un teatriem, klubiem un rūpnīcām palikuši pāri tikai pamati, stenu gabali. Nodedzinātas un uzspriecinātas četrdesmit divi tūkstoši dzīvojamie mājas. No simtiem rūpnīcības uzņēmumu nav nevienas rūpnīcas, nevienas fabrikas...» (almanachs «Literaturnij Staļingrad», 1950. g.). Visas pasaules tautas sūtīja Staļingradai savus apbrīnus un cieņas apliecinājumus, tautu pārstāvji kā sveceļnieki ieradās Staļingradā un nolīca galyas pilsētas varones priekšā. Iši pēc kara tur ieradusies arī kāda amerikāņu biznesmeņu grupa. «O, — viņi teikuši, — šo pilsētu nav iespējams atjaunot. Tai vajag apvilkt apkārt žogu un pārvērst par muzeju. Labu naudu varētu nopelnīt...» Protams, no kapitalistiem nevar prasīt, lai viņiem būtu svēta asinīm slāpētā Padomju zeme. Viņiem svēta tikai pelņa, nauda, pēc iespējas vairāk naudas. Viņi domā, ka ar naudu var nopirkt visu — ne vien Romas pāvestu, spiegu un diversantus, bet arī brīvo cilvēku garu. Tā ir viņu nelaime, ka viņi nepazīst vienkāršo padomju karavīru Alekseju Čerņišenko, kas, atļodams dzīvību par Staļingradu un savas Dzintenes brīvību, izsaucis: «Es mirstu, bet spļauju uz ienaidnieku, — ar pēdējiem spēkiem raidīdams lozme, — tārtu uz fašistiem. — Lai dzīvo dzīvība!» Viņi nepazīst vienkāršo padomju cilvēku Pavlovu, kas ar saujīgu tādām pašām varonīgām ļaudīm gandrīz divus mēnešus noturēja nelielu četrstāvu namu Staļingradā pret nemītiem fašistu uzbrukumiem. Viņi nepazīst padomju ļaudis, kas atjaunojuši Staļingradu, kas savienojuši Volgu ar Donu, kas rada jaunas upes un jūras, liek ziedēt sausām stepēm un tukšiem.

Pirmo reizi es biju Staļingradā 1950. gada rudenī, tajā vēsturiskajā gadā, kad Padomju zemi pāršāla partijas un valdības lēmumi par pirmajām lielajām komunisma celtnēm. Staļingradā jau toreiz bija atjaunotas lielākā daļa rūpnīcu, bija uzceltas neskaitāmas sabiedriskās un dzīvojamās ēkas. Gar atjaunoto Universālveikalu, kur sagūstīja fašistu štābu, gar Kritušo cīnītāju laukumu aizstiepās tikko jaunizveidotā iela, kas nosaukta par Miera ielu. Bet tuksšs vēl bija Aizsardzības laukums, kur, lepreģim slavenajām Dzirnauv drupām, ko varonīgi aizstāvējuši ģenerālmajors Rodimceva vīri, vienlūši starp drupām vēl stāvēja legendārais Pavlova nams. Šo namu jau pirmajās dienās pēc Staļingradas atbrīvošanas bija at-

jaunojuši pilsētas darbaļaudis brigadieres Čerkasovas vadībā... Otreiz biju Staļingradā 1952. gada pavasarī. Es nepazīnu šo laukumu, es nevarēju atrast Pavlova namu. Viss laukums bija apbūvēts, ap legendaro Pavlova namu pret zilajām debesīm slējās jaunu brīnišķīgu celtņu korpusi. Atzīmēti bija visa Staļingrada no Rinoka ciema ziemeļos, kur veidojās viena no lielākajām pasaules hidroceltnēm — Staļingradas hidroelektrostacija, līdz Krasnoarmeiskai dienvidos, kur sākās V. I. Lēpina vārdā nosauktais Volgas-Donas kuģojamais kanāls.

Māmuja Volga un Staļingrada atrodas tālu no Rīgas, tālu no Viļņas un Tallinas, tālu no Baku un Tbilisi, tālu no Minskas. Šis pilsētas dzīvo tāpēc, ka dzīvo Staļingrada. Ja mēs šodien brīvi ejam pa Rīgas sarmotajām ielām, ja strādā mūsu rūpnīcas, ja mūsu bērni laimīgi apmeklē skolas, ja mēs ikviens varam droši un mierīgi strādāt savu darbu, tad tikai tāpēc, ka dzīvo Staļingrada.

Staļingrada kļuvusi par padomju cilvēku drosmes, vienotības un brīvības simbolu. Bet arī Staļingrada dzīvo tāpēc, ka mūsu zemes lautas draudzīgā saimē vienotijs Lēpina-Staļina partija. Blakām lielajai krievu tautai grūtājos cīņās stāvējuši ukraiņi un baltkrievi, gružini un azerbaidžāņi, lietuvieši un latvieši, — visas mūsu plašās Dzintenes tautas. Sodien tās tāpat stāv vienotās darba frontē rūpnīcās, mūsu bagātājos laukos, lielajās komunisma celtnēs pie Volgas, Dņepras un Amudarjas, ko ierosinājis dižākais cilvēces ģenijs. Viņa vārdu, biedra Staļina vārdu ar mīlestību mīn visa progresīvā cilvēce. Viņa vadībā nosargāja Čerņiška, kas toreiz nozīmēja Lielās Oktobra revolūcijas ieguvumu nosargāšanu, viņa vadībā izcīnīta Staļingradas uzvara, kas nozīmēja cilvēces atbrīvošanu no fašisma mēra. Austrumelropa un Ķīna ar tās 500 miljoniem iedzīvotāju kļuva brīvas tāpēc, ka bija Oktobris un Staļingradas uzvara. Itālijā un Francijā darbaļaudis gūst uzvaras pret reakciju tāpēc, ka bija Oktobris un Staļingrada.

Sajās dienās pāiet desmit gadu kopā fašistu armiju sagrāves pie Staļingradas. Visa progresīvā cilvēce piemin Staļingradas vārdu, reizē domādami par mīru un tautu brīvību, domādami par dižāko cilvēces ģenijs, kas augstu paceltu tur miera un brīvības karogu. Un vēlī amerikāņu imperialisti cer ar jauna pasaules kara izraisīšanu apturēt lielo uzvaras gājieni uz komunismu. Izcīnīt Oktobri, izcīnīt Staļingradas uzvaru, uzcelt no drupām izpostītās pilsētas, uzcelt pasaulē vēl nepieredzētas celtnes var tikai tauta, kas ir neuzvarama, tauta, kas kļuvusi par ledvesmas karogu visai cilvēcei cīņā par mīru, par brīvību, par socialismu.

Tipiskuma problēma — politiska problēma

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XIX kongress, izvirzot lielus komunisma celtniecības uzdevumus visos padomju tautas saimniecības un kultūras novados, īpaši uzsveris arī literatūras un mākslas darbinieku daiļrades pienākumus šo grandiozo pasākumu sekmēšanā. Partijas Centrālās Komitejas pārskata referātā, kritizējot padomju literatūras un mākslas trūkumus, biedrs G. Maļenkovs, starp citu, saka:

«Lieta tāda, ka, lai gan literatūras un mākslas attīstībā ir ievērojami panākumi, daudzu darbu idejiski maksimālais līmenis vēl arvien nav pietiekami augsts. Literatūrā un mākslā vēl parādās daudzi vīdūvēji, bāli un dažreiz vienkārši halturs darbi, kas izkropļo padomju īstenību. Dažu rakstnieku un mākslinieku daiļradē daudzpusīgā un rosīgā padomju tautas dzīve attēlota gūrdi un garlaicīgi.»

Partija un padomju tauta prasa šos trūkumus novērst. Katrā savā darbā visnotaļ atbalstīt dzīves attīstībā jauno, augsto, parādīt vienkāršā padomju cilvēka pozitīvās īpašības un nesaudzīgi cīnīties pret trūkumiem, netikumiem, pret visu negatīvo, kas vēl sastopams socialistiskajā sabiedrībā — lūk, padomju rakstnieku pienākums. Tas nozīmē viscaur ienemt kaujiniecisku stāju, būt nepogurstošam cīnītājam par tautas gaišo nākotni, cīnīties pret visu satrunējošo, vāco. Tas nozīmē — ar redzīgām, dziļi vērtējošām acīm ietvert dzīvi, prast saskatīt tajā gan pozitīvo, gan arī negatīvo, ar drošu

V. BERCĒ

roku lauzt, nobīdīt sānis visu, kas traucē iet uz priekšu, visu, kas ķeras mums pie kājām, kas aizēno mums ceļu. Tas nozīmē — ar ista mākslinieka vīrienu spēcigos dzīves tēlos rādīt padomju cilvēka cīņu, viņa darbu, pārdzīvojumus uzvaru saņemšanā.

Par to runājot, biedrs G. Maļenkovs norādīja:

«Savos darbos mūsu rakstniekiem un māksliniekiem jāsausta netikumi, trūkumi un slimīgas parādības, kas izplatītas sabiedrībā, pozitīvos mākslinieciskos tēlos jāparāda jaunā tipa cilvēki visā viņu cilvēciskās cieņas dižumā un tādējādi jāpalīdz mūsu sabiedrības cilvēkos audzināt raksturu, iemaņas un paražas, kas brīvas no kapitalisma radītajiem jaunumiem un netikumiem.»

Un tālāk:

«Mūsu literatūras un mākslas darbiniekiem uzlikti lieli pienākumi dižajā cīņā par to, lai sabiedriskā dzīve kļūtu jauna un gaiša, lai no tās izskautu visu satrunējošo un sastingušo.»

Izcila nozīme šā uzdevuma veikšanā ir marksistiski-leniniskajam tipiskuma definējumam, kas sniegts biedra G. Maļenkova referātā un kas reizē par visām reizēm izšķir un dod pareizu ievirzi šim, daždažādu «kritiķu» par neskaldrū padarītajam jautājumam. Ja atceramies, ka tipiskuma problēma ir viena no marksistiski-leniniskās este-

tikas galvenajām sastāvdaļām, tad vēl skaidrāka kļūst šī definējuma pareizs izpratnes loma padomju literatūras tālākajā attīstībā.

Sajā rakstā gribu galvenokārt pakavēties pie tā, ko dod tipiskuma noteiktas definējums rakstniekiem viņu svarīgākā uzdevuma veikšanā — cīņā par jaunā, augsto, pozitīvā uzvaru, cīņā pret vāco, satrunējošo, negatīvo.

«Tipiskums ir galvenā sfera, kur realistiskajā mākslā izpaužas partijas-kums. Tipiskuma problēma arvien ir politiska problēma.»

Tajā apstākļi, kādas parādības rakstnieks izceļ kā tipiskas, kādas viņš, tipizējot kā pozitīvas, atbalsta, kādas, tipizējot kā negatīvas, nopeļ, atzīst par iznīcināmām — katrā konkrētā gadījumā izpaužas rakstnieka nostāja. Viņa literārās darbības virziens. Tātad tipizācija nav vis vienkārši literāro tēlu vai situāciju radīšanas papēmiens, bet gan ass cīņas ierocis. Ar tā palīdzību rakstnieks pievērš lasītāju sirdis visam pozitīvam, ko viņš ieraudzījis un atzinis par tādu dzīvi, izvirza šo pozitīvo lasītājam par paraugu un, no otras puses, rāda lasītājā naidu, aicina viņu uz sīvu cīņu pret negatīvo, kas rakstniekam, šķiet, ir jāiznīcina. Tipizējot rakstnieks atbalsta vienas parādības un cīnās pret citām, un līdz ar to audzina savus lasītājus. Tātad tipizācija krasi izpaužas rakstnieka nostājā.

Pielietojot savā darbā tipizācijas aso ieroci, mums nevajag aizmirst bagāto mantojumu, ko šajā ziņā atstājis kla-

siskā literatūra, vispirms — krievu literatūra. Izcilākie krievu literatūras klasiķi savā daiļradē, tipizējot vienu vai otru parādību, bieži vien saasināja, hiperbolizēja šīs parādības raksturīgākās īpašības, tā radot lasītājos skaidru priekšstatu par attēlotās parādības būtiskām īpašībām un, līdz ar to, vai nu aicināja lasītājus sekot pozitīvajam piemēram, vai arī radīja tajos satrumu, dziļu naidu un gribu cīnīties pret visu negatīvo, kas nomāca dzīvi.

Minēsim divus piemērus.

Lielais krievu revolucionārais demokrāts N. Čerņisevskis savā romanā «Ko darīt?» izveidojis droša, nelokāma revolucionāra Rachmetova tēlu. Rachmetovā rakstnieks iemiesojis visas tās īpašības, kādas viņš uzskatīja par nepieciešamām revolucionāram, parādījis savu varoņa pašizlīdzību, mērķtiecību, tā saites ar darbu tautu, parādījis arī, kā Rachmetovs apzināti ieaudzina un nostiprina sevi dzīvēs gribu, izturību, kas noderēs revolucionārajā cīņā. Protams, tān laikā, kad dzīvoja un rakstīja Čerņisevskis, tāda veida raksturi, kas apvieno sevi visas šīs celākas revolucionāra demokrāta īpašības, dzīvē vēl nebija sastopami masveidā. Bet Čerņisevskis, kā viens no lielākajiem sava laika progresīvās domas pārstāvjiem, pareizi saprata, ka tipiskais meklējams ne tikai masveida parādībās. Viņš tipizēja jauno, augsto, to, kam bija uzdevums cirst ceļu uz nākotni, un tā radīja tipisku tēlu, kas kā paraugs iedvesmoja cīņai desmitiem un simtiem revolucionāru. Šī tēla radīšana spīgti izpaužas Čerņisevskis revolucionāri demokrātiskais noskaņojums, viņa politiskā stāja.

Tāds ir piemērs, kas parāda mums progresīvo parādību tipizāciju klasiskajā literatūrā.

Ievērojamais krievu satirķis M. Salтиковs-Sčedrins izveidoja Golovļeva tēlu, kurā apsūdzēja visu netiklību, liķību, mantrāusību un dvīksoību, kas bija raksturīgi vecajiem, dzimtbūtnieciskās Krievijas vadošajiem slāņiem. Radot Golovļeva portretu, rakstnieks saasināja visas minētās īpašības, koncentrēja tai visu uzmanību, izsekoja tieši šo īpašību attīstību. Ar asu sarkasmu vērsdamies pret Golovļevu un tam līdzīgiem, lielais satirķis atmaskoja visus Golovļevus. Radīdams šo tēlu, Salтиковs-Sčedrins iedeva lasītājos dziļu naidu pret vāco, satrunējošo carisma iekārtu. Šī tēla radīšana spīgti izpaužas viņa revolucionāri demokrātiskā stājā.

Sādu pozitīvo un negatīvo parādību tipizācijas piemēru no klasiskās literatūras varētu vēl daudzārt pavairīt. Atgādināsim tikai, ka partija, aicinādama droši un nesaudzīgi atklāt negatīvās parādības mūsu dzīvē un tā palīdzēt darbaļaudīm sekmīgāk virzīties uz priekšu, norādījuši uz krievu klasiskās literatūras piemēru, pasakot, ka arī šodien mums vajadzīgi Gogoli un Salтиковs-Sčedrini, kas ar satīras uguni izdedzinātu no dzīves visu negatīvo, satrunējošo, atmirušo. Progresīvās klasiskās literatūras tradīcijām jākalpo par varenu atbalstu mūsu šīsdiņas darbam!

Arī padomju literatūra, vispirms krievu padomju literatūra, var šajā ziņā uzrādīt savā aktīvā daudz ievērojamu darbu, kas mīca pareizi pietēt dzīves īstenībā, tipizācijas problēmām. Socialistiskā realisma pamatlicējs Maksim

(Turpinājums 3. lappusē)

Starptautiskās Staļina Miera premijas laureāti

ILJA ERENBURGS

«Es gribu teikt kā rakstnieks, kam jāieklausās cilvēka sirds nedzirdamos spukstos, kā cilvēks, kas pārdzīvojis divus pasaules karus, redzējis pārāk daudz posta un drupu: jādara viss, ko mēs spējam, valrāk, nekā mēs spējam, bet tikai jāizglābj miers!» — no Tautu miera aizstāvēšanas kongresa tribīnes Vinē telca padomju delegāts Ilja Erenburgs. Un simtiem cilvēku, kas bija sapulējušies no visām zemeslodes malām, atbildēja ar ilgām aplausiem un apsveikuma saucieniem uz šo dedzīgo miera aicinājumu, kuru Padomju zemes pārstāvis izteica visiem, kam ir dārga cilvēces dzīve un laime.

Padomju rakstnieks un miera cīnītājs — tie ir neatdalāmi jēdzieni. Tam spilgts apliecinājums ir I. Erenburga literārā un sabiedriskā darbība. Divdesmit piecās valodās, tālu aiz Padomju Savienības robežām, iznāk viņa grāmatas. Vinē un Stokholmā, Parīzē un Kopenhāgenā, Monreālā un Varšavā — daudzās Eiropas, Āzijas, Amerikas galvaspilsētās un citās pilsētās no tribīnes daudzu jo daudzu klausītāju priekšā, kā arī progresīvo laikrakstu slejās atskanējusi padomju rakstnieka balss, aizstāvojot mieru, aizstāvojot dzīvi un cilvēces kultūru, kas radīta paaudžu darbā, lielu dusmu pilnām vārdiem atmākojot jauna kara lāpņus vippus okeāna.

I. Erenburga daiļradē ar viņa talantam piemītošo spēku izteiktas tās sociālistiskā humanisma, miera un demokrātijas idejas, kurām pašatļiedzīgi kalpo mūsu padomju literatūra — partijas un tautas lojotums. Erenburga romānus un publicistiskos rakstus, viņa pamfletus, nesaudzīgus savā iznīcinošajā sarkasmā, viņa dedzīgās runas miera piekritēju starptautiskajās asamblejās tik cieši sasietuši domas un jūtu iekšējā vienotība, ka tas viss liekas esam savā savdabībā neatkārtojama tagadējā laika dienasgrāmata, mūsu laikmeta notikumu dzīvā kronika. Tā atklājas mums rakstnieka darbos pašās būtiskajās īpašībās, raksturīgās, pārstāvējošās spilgtās iezīmēs un detaļās. Rakstnieka risināto stāstījumu sasilidzījis nemiera un raizis pilns satraukums par pasaules nākotni un priecīga palābība, ka triumfēt dzīve, gaisma, jaunums.

«Mēs galējām atmiņas kā vaļrogu, — rakstīja Erenburgs 1945. gada jūnijā, — un mēs neļausim ne saksofoniem, ne balmutēm nomākt mūsu balsis; mēs negribam, lai mūsu bērni pēc desmit, pēc divdesmit vai pēc trīsdesmit gadiem pārdzīvotu 22. jūniju... Es domāju par miera likteni: tas nupat ir kļuvis mēnesī vecs. Kas zina, cik tas mums ir dārgs, šis sen gaidītais mazulis! Mēs negribam, ka to nogulētu neviņas aukles...»

Gadu pēc gada nepārvarami aug un nostiprinās miera nometnes spēki, vē-

27. janvārī Maskavā. Kremli, Sverdlova zālē padomju rakstniekam Iljam Erenburgam pasniedza Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām».

šas plašumā kustība, kurā apvienojusies cīnītāji pret jauna kara draudiem, un liela mākslinieka vārdi aizvien dziļāk, atzīven pilnīgāk un spilgtāk ar daudzu cilvēku likteņu piemēra palīdzību parāda šo vēsturisko procesu tā straujajā attīstībā.

Romānā «Devītais vilnis» rakstnieks atveido miera cīņas plašo panoramu, parāda, kā ceļas aizstāvēt mieru visu zemju vienkāršie cilvēki, ļaudis ar dažādiem uzskatiem un dažādu politisko pārliecību. Stokholmas sesija, parakstu vākšana Stokholmas Uzskaukam, kas izvērsās daudzās zemēs, Miera piekritēju kongress Varšavā — nodalās, kas veiktas šiem notikumiem, Erenburgam izdevies parādīt miera frontes saliedētību, to cilvēku ciešo apņēmību, kuri cīnās par mieru un demokrātiju. Šā romāna lappuses pauž pārliecību par taisnības lietas galīgu uzvaru.

Ar dziļām dusmām un nīcinājumu I. Erenburgs raksta par amerikāņiem pasaules kundzības pretendentiem, kas cenšas ar meliem pievilīt tautas un ieraut tās jaunā karā. Ar nekaltāmiem faktiem un dokumentāliem liecībām viņš pārliecinoši parāda, cik baidīgi riebijs savā necilvēciskumā ir izdaudzīnātais «amerikāņu cilvēces dzīves veids» un mehāniskā dolaru «kultūra», kas demoralizē cilvēka apziņu, samaitā viņa dvēseli, iedvesmē histeriskas balles no nākotnes.

Viens no galvenajiem tematiem Erenburga daiļradē ir amerikāņu im-

perialisma atmākošana, kurš Amerikas Savienotajām Valstīm uzspiež fašistisku režīmu, nes cilvēcei karu un verdzību, tumsotību un grūz morālā mežonībā. «Biznesmeni grib būt pirmie, — rakstīja Erenburgs 1949. gadā. — Ka tikai viņi nekļūtu pēdējie visu tautu acīs. Viņi sakās esam «pārcilvēki». Ka tikai viņi nepazaudētu tiesības saukties par cilvēkiem. Atmiņā ir pārāk skaists piemērs: vācu «pārcilvēki» sāka ar Nirnbergas parādēm, bet beidza ar Nirnbergas cilpu». Rakstnieks patriots vērs trāpīgus triecienus pret kosmopolitisko propagandu — šo saindēto ieroci, ko savas ideoloģiskajās divīsiņās plaši pielieto amerikāņu kara kurinātāji.

Ar iedvesmu, ar lepnību un mīlestību Erenburgs raksta par socialistisko Dzimteni, par padomju tautu — jaunās pasaules nenogurstošu cēlāju, par zemi, kas atrodas miera, demokrātijas un progresā varenās nometnes priekšgalā. «Cilvēki bieži strīdas, kam pieder tas vai cits izgudrojums; ne vienu vien reizi gadījies, ka zinātnieki dažādās zemēs vienā laikā pūlējušies apvienot un to pašu problēmu. Bet nezin vai kāds iedomāties apstrīdēt Krievijas prioritāti socialisma uzcelšanā», — patriotiskā lepnībā par Padomju Dzimteni, par Ļeņina-Staļina partiju Erenburgs runāja Miera piekritēju kongresā Parīzē.

Apgarotī uzrakstītajā rakstā «Lielās jūtas» lietiski parādīta mīlestība, ko tautas dāvā J. V. Staļinam — gudrājam vadonim, kas «savā vienkāršajā šinēli izstāģis visus pasaules ceļus».

So rakstu, kuru caurāz pātiesām lielas jūtas, autors pabeidz, notēlojot stūrmanī, kas virza vēstures kustību, parādot tēlu, kas ir dārgs ikvienam padomju cilvēkam:

«Nemierīgā laikā jūrā pie stūres stāv kapteinis. Cilvēki strādā vai atpūšas, raugās zvaigznēs vai lasa grāmatu. Bet vēja, vēriņi skatīdamies tumšajā naktī, stāv kapteinis. Lielā ir viņa atbildība, liels ir viņa varonardarbs. Es bieži domāju par cilvēku, kas uzvēlts sev milzu nastu, domāju par smagumu, par virsību, par diženumu. Daudz vēju ir pasaulē. Cilvēki strādā, stāda ābeles, lasa dzejas vai mīlīgi gul. Bet viņš stāv pie stūres».

Aktīvā cīņa par mieru, pret starptautiskās reakcijas melnajiem spēkiem, ko veic viens no lielākajiem padomju rakstniekiem I. Erenburgs, ļāvis viņam iegūt miljoniem lasītāju mīlestību un cieņu mūsu zemē un aiz tās robežām. Sīrņīgu atbalst viņos izraisījis vēsts, ka I. Erenburgam piešķirts augstais apbalvojums — starptautiskā Staļina premija «Par miera stiprināšanu starp tautām».

A. Terterjans
(No «Literaturnaja Gazeta»)

Satiriska pasaka Jaunatnes teātrī

V. Gubarevs un A. Uspenskis uzrakstījuši lugu par kādas padomju pionieres neparastajiem piedzīvojumiem. Pārmērīgas lutināšanas dēļ mazā Oja iemantojusi daudz nelāgu īpašību: viņa ir kaprīza, nepaklausīga, nevižīga. Autori liek Ojai nonākt «greizo spoguļu karaļvalstī». Te viņa iepazīstas ar daudzām agrāk nepazītām parādībām, kuras liek viņai izprast savas līdzšinējās kļūdas, apzināties padomju pioniera pienākumu un tādējādi kļūt par krietnu meiteni. Oja ievēro, ka visās gaitās viņai līdzīgs nāk atspulgs spogulī — meitene Ajo. (Sai karaļvalstī visj vārdi lasāmi no labās uz kreiso pusi — kā spoguļi.) Līdzinieces tēla Oja saskata pati savas nelāgās īpašības un iemācās no tām atbrīvoties.

Sāda lugas idejiskā iecere pasvītrotu, ka bērna rakstura audzināšanas panākumu nodrošināšanai nepieciešams, lai viņš saskata un dziļi izprot savas kļūdas un trūkumus. Bez tam «greizo spoguļu karaļvalstī» pārliecinoši atklājas mūsdienu kapitalistu patiesā seja. Sai atmākojošā plāksnē luga ir ne tikai pasaka, bet arī ass pamflets, dzelīga satīra par kapitalistiskās sabiedrības «dzīves veidu», par mantrāusību, varmācību un meliem, kas valda imperialisma nometnē šodien.

Lugā ir bagāts materiāls aizraujošas, iedarbīgas izrādes radīšanai. Spilgti izteiktas dramatisks, konfliktu asums un tēlu tipiskums dara lugu interesantu ne tikai mazajiem, bet arī pieaugušajiem skatītājiem. Tas viss Jaunatnes teātrī izmantots ļoti pilnīgi.

«Greizo» spoguļu karaļvalstī testu dēta kā latviešu, tā arī krievu trupā. Latviešu trupā inscenējums sagatavots nopelniem bagātā mākslinieka B. Pradiņa, bet krievu trupā — režisora P. Čomska vadībā. Abi iestudējumi vispirms kārtā veiksmīgi ar to, ka lugas satura patiesīgums cieši saliedēts ar gaumīgu skatuvisko spilgtumu.

Teātrim izdevies sasniegt ne uz brīdi nepārtrūkstošu kontaktu starp skatuvi un mazajiem skatītājiem, kuri aizrautīgi dzīvo līdz varoņu cīņām un piedzīvojumiem, brīdina viņus no briesmām un no sirds priecājas, ka viss beidzas laimīgi un Oja atgriežas pie vecmāmiņas, kļuvusi par istu pionieri, paraugu katram bērnam. Dažas ainas izveidotas sevišķi spēcīgi. Te jāmin karaļa un Daiļas dāmas ierašanās virtuvē, kā arī notikumi tropa zālē, kad Oja ar savu līdziniecī Ajo iegūst «nāves torņa» atslēgu, lai izglābtu tur ieslodzīto jauno strādnieku Sguardu.

Režisori ļoti pratuši saliedēt abas galvenās izrādes līnijas: tema par padomju cilvēka izaugšanu dzīves pieredzes un savu kļūdu atzīšanas ietekmē nesaraufami savijas ar kapitalistiskās pasaules atmākojuma temu. So otro temu autori risina ar hiperbolas palīdzību, neaproties no asiem izteiksmes līdzekļiem. Bet hiperbola te ne-

kur nekļūst par pašmērķi un kalpo vienīgi tam, lai noteiktāk parādītu padomju cilvēka attieksmes pret lugu atmākotajām parādībām. Pārspīlējumi izriet no personāžu raksturiem, no kapitalistiskajā pasaulē tipiskiem apstākļiem.

Izrādes dekoratīvajā apdarē (skatīties gleznotājs A. Vilkins) sekmīgi apvienoti realitātes un fantastikas elementi.

Lielāko tiesu teicams arī aktieru sniegums. Visizcilākie panākumi šķiet vainagojuši V. Toporkovas (tēlo Oju) un A. Kovaļovas (tēlo Ojas līdziniecī Ajo) darbu. V. Toporkova dziļi izpratusi un iemīļusī savu varoni. Rūpīgi veidota lomas zīmējumā viņa radījusi patiešām pārliecinošu pionieres tēlu. Aktrise liek skatītājam dziļi izprast, kā Oja no izlutinātas, nerātņas meitenes izaug par jauku, labsirdīgu un drosmīgu bērnu, kuram jebkāda izlikšanās un meli kļuvuši organiski pretīgi. Augsts profesionālās meistarības līmenis tāpat vērojams A. Kovaļovas sniegtumā.

Latviešu trupā Oju un tās atspulgu Ajo tēlo E. Baldiņa un Z. Ozolniece. Arī viņas pratušas apveltīt savu varoni tēlus ar cildenām morālām īpašībām, patiesīgi un dziļi atklāj Ojas un Ajo versmaļno enerģiju. Bet skatītājam dažviet pagrūti ielūkoties Baldiņas Ojas un Ozolnieces Ajo iekšējās pasaulē, pārdzīvojumā. Lomas ārējais zīmējums ir pārsvarā par iekšējo tēlu. To pašu zināmā mērā var teikt arī par Daiļas dāmas tēlu, ko latviešu trupā veidojusi aktrise B. Ezerniece. Sai ziņā veiksmīgāks ir Nopelniem bagātās mākslinieces E. Kronbergas sniegums krievu trupā. Te Daiļā dāma ir ļoti reļjefs tēls, skatītāji skaidri izprot viņas tieksmes, viņas būtību.

Vienādi spēcīgi ir asie satiriskie tēlojuma papēdieni, ar kuriem E. Skurstenis un C. Mičņevičs veidojuši aprobežotā karaļa Stopsed VII tēlu.

Apšaubāms šķiet krustmāmiņas Ānpiāl tēla traktējums Nopelniem bagātās mākslinieces F. Vajickas veidojumā. Aktrises izvēlētais mākslotais tonis traucē skatītājam izprast, ar ko viņam isti darīšana — ar Ojas draugu vai ienaidnieku. Sai ziņā krietni augstāks vērtējams aktrises L. Brundžas sniegums.

Spilgti un zīmīgi ir «Greizo» spoguļu karaļvalstī ministru Sganav un Sipurk tēli, ko latviešu trupā izveidojuši A. Ātrāis un K. Spuris un krievu trupā — A. Astrovs un G. Pazuškovs. Spēcīgu jaunā strādnieka Sguarda tēlu radījuši aktieri E. Liepiņš un R. Dambrians.

Varam droši teikt, ka V. Gubareva un A. Uspenska lugas «Greizo» spoguļu karaļvalstī» inscenējumi Jaunatnes teātrī ir jauns solis uz priekšu šā kolektīva mākslinieciskajā izaugsmē, sava patstāvīga daiļrades ceļa, sava stila meklējumos.

N. Nikolajevs-Bergins

(Turpinājums no 2. lappuses)

Gorkijs romānā «Māte», apkopodams darbaļaužu revolucionāro cīņu pieredzi, radījis tādu strādnieku kustības pirmrindas cīnītāju tipiskus tēlus kā, piemēram, Pavels Vlasovs, parādījis arī, kā cīņu gaitā atrod pareizu ceļu viņa māte Ņilovna, kas no dzīves grūtību nomākās strādnieces izaug par apzinīgu sava dēla līdzgaitnietci. Lielais Ļeņins sarunā ar Gorkiju norādīja uz šā romāna nozīmi, uz šo tipisko tēlu nozīmi — uz to, ka tie palīdz strādniekiem pilnīgāk izprast savas cīņas jēgu, dziļāk apgūt cīņas gūto pieredzi. Romānā «Kļima Samgina dzīve» Gorkijs radījis tipisku vecās buržuāziskās inteliģences pārstāvja tēlu un parādījis to kā bojā ejal nolemtu. Abos gadījumos mēs skaidri redzam rakstnieka cīnītāja nostāju: Gorkijs kā paraugu izvirza nelokāmu strādnieku-revolutionāru Pavelu Vlasovu un nosoda, vērs visasāko naidu pret revolūcijas līdzskrējēju, tās nodevēju Kļimu Samginu.

Vladimira Majakovska daiļrade dod mums bagātīgu materiālu, kas atklāj tipizācijas būtību. Minēsim tikai viņa pazīstamo dzejoli «Aizsāvēdējušies», kurā dzejnieks ar hiperbolas palīdzību rada spilgtu sēžu sērgas ainu un dod iznīcinošu triecienu šim birokratisma pūvelam. Te, kā arī daudzās citās dzejās, Majakovskis nostājas kā dzejnieks-patriots, kas droši cīnās par negatīvo parādību izskausšanu. Visiem zināms augstais vērtējums, ko šim dzejolim devis V. I. Ļeņins, kā galveno pasvītrodams šā dzejoļa politisko nozīmi.

Šie fakti raksturo patiesību, ka tipiskuma problēma vienmēr izpaužas kā politiska problēma. Tas mums dziļi jāizprot un jāņem vērā savā šīsdiēnas darbā.

Tauta gaida no mums jaunus lielus un augstā idejiski mākslinieciskā līmenī uzrakstītus darbus, kuros pilnāsniņi notēlota padomju dzīve, darbus, kuri kļūtu par varenu ieroci darbaļaužu komunistiskajā audzināšanā. Lai varētu veikt šo uzdevumu, mums jāmacās pareizi skatīties dzīvē, jāmacās atrast tajā parādības, kas ietver sevi mūsu sabiedrības attīstības pamatlīnijas, kuru tipizēšana mākslas tēlos ir mūsu svarīgākais uzdevums.

Te atkal mēs atgriežamies pie daudzcilātā dzīves pāziņas jautājuma. Manuprāt, šis jautājums ir cieši saistīts ar tipiskuma problēmu. Ne velti biedrs G. Majenkovs, runādam par literatūras un mākslas darbinieku uzdevumiem, vēlreiz atgādināja, ka «mūsu rakstnieku, mākslinieku, komponistu un kinematogrāfistu darbinieku pienākums ir dziļāk studēt padomju sabiedrības dzīvi». G. Majenkova vārdi: «Mūsu māksliniekiem, literātiem un mākslas darbiniekiem, savā radošajā darbā veidojot mākslinieciskos tēlus, vienmēr jāatceras, ka tipisks ir ne vien tas, kas visbiežāk sastopams, bet tas, kas vispilnīgāk un spilgtāk izpauž zināma sociālā spēka būtību», — nozīmē to, ka, lai atsegtu šo vienu vai otru sociālā spēka būtību, ir jāpazīst dzīve, dziļi jāieskatās tajā, jāizprot, ko nozīmē katra atsevišķa parādība. Pozitīvo, ar kuru rakstniekam jāsoļo roku rokā, negatīvo, pret kuru jācīnās, arī var pareizi saskatīt tikai tad, ja ļoti pazīst dzīvi, daudzu un dažādu padomju cilvēku dzīvi, pie tam nevis kā ekskursāni, kā paviršs novērotājs, bet kā aktīvs tās līdzdalībnieks. Pie tam, šai dzīves studēšanai jābūt aktīvai — rakstniekam jābūt cīnītājam, viņam jāņem kaujinieciska pozīcija, aktīvi jācīnās par progresīvo spēku uzvaru. Ja

nav dzīves pāziņas, ja nav šis aktīvās kaujinieciskās pozīcijas, sirdsdegsmes — rodas bāli, pelēcīgi, garlaicīgi darbi, kuros padomju dzīve attēlota neinteresanti un nepareizi.

Latviešu padomju literatūra jau devusi tautai virkni darbu, kas pamatoti ierindojušies visas padomju literatūras labāko sasniegumu vidū. Andreja Upiša «Zaļā zeme», «Plaša mākoņos», Viļa Lāča «Vetra» un «Uz jauno krastu», Annas Sakses «Pret kalnu» izceļas ar savu plašo un daudzpusīgo dzīves attēlojumu, ar prasmi atsegt dzīves parādību dziļāko jēgu, ar to, ka šajos darbos dzīve parādīta tieši tāda, kāda tā ir — asās sadursmēs un jaunā uzvarā pār veco. Minētie darbi raksturīgi arī ar krasu kaujiniecisko noskaņu, ar to, ko mēs skaidri redzam, kādas dzīves parādības autori izvirza kā pozitīvas, kādas kā negatīvas, pret ko viņi cīnās.

Ar tādu pašu kaujiniecisku stāju izceļas arī Annas Sakses romāna «Dzirksteles naktī» I daļa, ko, diemžēl, viens otrs kritiķis tā ir nav spējis pamanīt. Rakstniece šajā darbā ar visu sava talanta spēku vērsās pret buržuāzisko nacionalismu, koncentrēdama uzmanību uz dažiem šīs tautai naidīgās ideoloģijas pārstāvjiem, parāda šo tipu būtību, atmāko tos. Pie tam jāatzīmē, ka, pareizi analizējot mūsu republikas vēsturiskos konkrētos apstākļus, rakstniece par galveno mērķi, pret kuru vērst savu triecienu, dibināti izvēlusi tiesī buržuāzisko nacionalismu, parādot tā pārstāvjus nevis statiski, bet attīstībā, kā satrunējušus, bojā ejal nolemtus cilvēkus. Anna Sakse sava darbā atklāj arī to pretspeku, kam lemts sagraut veco iekārtu, rāda, kā jaunais, augošais kļūst arvien stiprāks

un piesaista sev klāt visu, kas ir progresīvs sabiedrībā.

Konkrēti vēsturiska pieeja, par kuru jau tikko kā bija runa, arī ir viens no nepieciešamiem priekšnoteikumiem katras parādības novērtējumā un tipisku parādību izceļšanā. Katram vēstures posmam ir raksturīgas savas tipiskas parādības, kā negatīvas, tā arī pozitīvas, savs sociālo spēku samērs. Tikai pareiza, konkrēti vēsturiska pieeja nodrošinās laimētu un tā cilvēku patiesu atveidu literatūrā. Diemžēl, pie mums par šo, vienu no galvenajām socialistiskā realisma prasībām, kas definēta arī Padomju rakstnieku savienības statutos, bieži vien aizmirst kā rakstnieki, tā kritiķi. Sevišķi kritiķi, kuri tad arī konkrētu vēsturisku apstākļu un materiāla analīzi atvieto ar abstraktām shēmām. Tā tas, starp citu, manuprāt, bija ar A. Sakses romāna «Dzirksteles naktī» I daļas novērtējumā.

Līdz šim viens otrs no mums ir aizmirsis arī tādu svarīgu tipiskuma problēmas sastāvdaļu (ko jau minējām, runājot par dzīves studēšanas nepieciešamību) — proti to, ka tipisks ir tas, kas viskaidrāk izsaka kāda sociālā spēka būtību. Spilgti piemēri tam, kā literaros tēlos jāatklāj dažādu parādību sociālās saknes, ir Andreja Upiša «Zaļā zeme» un «Plaša mākoņos». Brīviņš, vecie un jaunie Oši, advokāti Kulas un Apiņi, Padegs un citi strādnieki — tie visi ir tipiski tēli, kuros lasītājiem atklājas dažādu sociālo spēku likteņi un sadursmes. Viļa Lāča romāna «Uz jauno krastu» personāži arī ir raksturīgi ar to, ka gandrīz katrā no tiem mēs saskatām zināma sociālā noslāņojuma pārstāvi, bet romāna sižetā redzam lielās līnijās iezīmē-

tu varena sociālās pārvēidošanas procesa attēlojumu.

Tur, kur tā nav — rakstnieku sagaida lielāka vai mazāka neveiksme. Tā tas noticis ar Annas Sakses stāstu «Intrigants», kas pēnāgd bija publicēts vienā no «Karoga» numuriem. Rakstniece gan vēlējusies šausīt tādu vēl neiznīcinātus netikumus kā lišķība un intriģēšana, bet nav atseguši šo parādību sociālās saknes, sociālo būtību, un tāpēc šo netikumu kritika iznākusi pavirša, ne tik asa, kā būtu nepieciešams. Tas pats sakāms arī par A. Grigulja lugu «Kramā ir uguns». Ja iepriekšējās lugās — «Uz kuru ostu?», «Kā Garpēteross vēsturi taisījis», «Māls un porcelāns» — dramaturgam viņa radītajos tēlos bija izdevies atsegt to tipisko, kas raksturīgs zināmajam sociālam slānim, tad pēdējā lugā A. Grigulis radījis nevis dažādo sociālo spēku pārstāvju sadursmi, bet gan konstruētu situāciju virkni.

Jāpiezīmē, ka vienas vai otras parādības sociālās būtības atklāšana literaros tēlos cieši saistīta ar tipiskuma problēmas politisko kodolu. Kādu sociālo spēku pusē nostājas rakstnieks, tas noteic visas viņa daiļrades saturu. Un tālāk — rakstnieka aktīvā cīņas nostāja var būt isti kaujinieciska tikai tad, ja viņš atzīst vai uzbrūk kādai parādībai, dziļi atsedzot tās būtību.

Dziļāk, vēlīgāk ielūkoties dzīvē, ar visu sirds vēlmību cīnīties par jaunā, augošā uzvaru — tāds ir padomju rakstnieka uzdevums. Mums jāreda liela, dziļu un plašu vispārīgumu literatūra, kurā attēlota padomju dzīve visā tās pilnībā, lielu ideju un mērķu literatūra. Tikai tad mūsu grāmatas izpildīs tos uzdevumus, kuros rakstniekiem atrisināt uzticējusī partija un tauta.

GRĀMATU APSKATS

Sudrabu Edžus «Izlasē»

Pagājušā gada otrajā pusē lasītāji saņēma gaumīgi, labā grafiskā apdarē izdotu grāmatu — Sudrabu Edžus stāstu, poemu un dzejoļu «Izlasē».

Sudrabu Edžus darbiem vairs nav vajadzīgi īpaši ieteikumi. Tie jau sen iegājuši tautā, uzņemti skolu programmas, lasīti un pārlasīti. Kurš gan nav iemīļojis stāstu par drosmīgo Dauku, poemu «Atmiņas par divām dzimtām», viņa darbus «Laimzemes skola», «Velnu dzinējs». Sudrabu Edžus daudz rakstījis jaunatnei, un jāsaka, ka visus šos viņa darbus ar interesi lasīja un jo īpaši lasa arī pieaugušie.

Sudrabu Edžus pieskaitāms tiem latviešu literatūras klasiķiem, kas sāka kā tautiskā romantisma ideju paudejs, taču drīz vien nonāca līdz realismam. Mūža beigās, padomju īstenības apstākļos sarakstītajos Sudrabu Edžus darbos jau samaniāmas socialistiskā realisma iezīmes, lai gan jauno daiļrades metodi sirmās rakstnieks pilnībā nepaspēja apgūt.

Sudrabu Edžum nozīme galvenokārt kā realistam. Viņa tautiskā romantisma garā sacerētie dzejojumi, atskaitot, varbūt, «Keistuta loms» un vēl pāris tam līdzīgas, nav tik ievērojami, kas spētu pārdzīvot savu laiku; tie zīmīgi vienīgi kā literāri dokumenti.

Sudrabu Edžus realistiskajos stāstos jau pašā sākumā redzams kapitālistiskās pasaules dzīves īstenības patēss atspoguļojums, tajos iekasas sociālais protests, neapmierinātība pret vienkāršo cilvēku apspiešiem, kaut arī pašam autoram toreiz vēl trūka skaidra priekšstata par vēstures dzinējspēkiem, par sabiedrības dialektisko attīstību.

Vairumu Sudrabu Edžus jaunatnei rakstītos darbus pelnīgi uzskata par klasiskiem, revolucionārās darba jaunatnes audzināšanā tiem bijusi iedarbīga nozīme. Tāpat mūs vēl šodien valdīja arī košais un gleznainais valodas plūdums Sudrabu Edžus poēmā «Atmiņas par divām dzimtām», veco Dūdaku, skroderi Dzelmi un mani pašu». No šī darba vēl tagad mūsu dzejniekiem der pamācīties izteiksmes un stila svaigumu; kas izaug no vienkāršās, dzīvās, tautas iekdienā lietotās un folklorā atrodamās valodas bagātības. Šajā poēmā vairs nav nekā no tautiskā roman-

tisma sentimentalās jūsmas. Kā realistisku sacerējumu to iekaitām pašu labāko lirisko darbu skaitā latviešu pirmspadomju progresīvajā literatūrā.

Kā realists, dzīves parādību drošu vērtētāju Sudrabu Edžus redzams arī padomju laikā sarakstītajos stāstos, no kuriem «Izlasē» uzņemti tādi darbi kā «Velnu dzinējs», «Divtīcibnieki» un «Maitas putni». Manuprāt, no šī laika prozas vajadzēja ievietot ja nu ne gluži visus, tad vismaz vēl tādus Sudrabu Edžus stāstus kā «Chameleons» un «Vecā režīma lāstā». Pēdējie isti aktuali mūsu republikas dzīves atsevišķām parādībām. Arī pie mums vēl sastopami tādi vecā režīma apraudātāji, kuriem skats par varī griežas uz vakardienas puši. Dažs no tiem pat ielidīs siltā, omulīgā vietnā un āreji tēlo lojalu padomju darbinieku. Tāpat pagadās arī tādi apsūņojuši, buržuāziskās ideoloģijas pīpēm apauguši zinātni viri, kas ārejo izskatu un iztūrešanos mainījuši, bet dvēselē palikuši tādi, kādi bijuši. Šos darbus vajadzēja uzņemt «Izlasē» vēl arī tamdēļ, ka tie, savā laikā izdoti Maskavā, tagad sen izpārdoti un lasītājiem vairs nav pieejami. To vajadzēja darīt arī tadēļ, ka Sudrabu Edžus proza viņa mūža pēdējos gados, īpaši formas ziņā, bija pārāk par viņa daiļradi dzejā.

Visumā krājums liecina, ka Sudrabu Edžus palicis garīgi mozs, pilns jauneklīgas kvēles un karstas cīņas gribas līdz pat pēdējai mūža dienai. To vislabāk izteic viņa dzejolis «Sarkanai Latvijai, padomju dzimtenei», kas sarakstīts Maskavā 1940. gada 22. jūlijā.

Kopnovērtējumā par «Izlasē» jāsaka, ka tā, manuprāt, ir pārāk šaura un pietiekami neatspoguļo Sudrabu Edžus daiļradi. Ja jau tajā ievietoja tautiskā romantisma garā sacerēto poemu «Keistuta loms», tad katrā ziņā vajadzēja publicēt arī pāris viņa pirmā perioda realistiskos stāstus, kaut vai «Kā gāzenīši tika pie jauna skolas nama» vai «Dzeguzes bērns».

Protams, ka «Izlasē» arī šādā veidā savu uzdevumu veiks, bet ir laiks sākt kārtot arī Sudrabu Edžus «Kopotus rakstus» ar plašu monografiju par viņa dzīvi un darbību, attiecīgām bibliogrāfiskām piezīmēm utt. Tad lasītājiem, īpaši jaunatnei, būs iespēja iepazīt Sudrabu Edžus daiļradi visā tās nozīmīgumā un attīstībā.

E. Damburs

Kā tas varēja notikt

Lasītājs allaž ar interesi atver ārzemju progresīvo rakstnieku grāmatas, kas palīdz mums labāk izprast notikumus aiz mūsu zemes robežām, tuvāk iepazīt kapitalistisko valstu darbaļaužu cīņu pret saviem apspiešiem, par mieru un demokrātiju visā pasaulē. Ar sevišķu prieku mūsu sabiedrība uzņēma vācu rakstnieka-komunistas Nacionālās premijas laureata Villija Bredela triloģijas «Radi un pazīnas» pirmās divas grāmatas latviskā tulkojumā. Šo triloģiju Bredels vēltījis svarīgām un arī šodien jo aktīvām vācu tautas vēstures problemām, kuru galīgo atrisinājumu sniegs romānu sērijas trešā grāmata «Mazbērnis», savā beigto daļā vēstīdēt par Vācijas Demokrātiskās Republikas tapšanu.

Iznākušajos romānos Villijs Bredels attēlo vācu strādnieku ģimenes likteni garā laika posmā — sākot ar gadsimtu miju, beidzot ar 1918. gada revolucionārajām dienām — un liek saviem varoņiem darboties līdz visos ievērojamajos notikumos, kas raksturo šo periodu.

Autors politiski asi un mākslīnietiski spilgti parāda, ka visas viņa tautas nelaimes sakņojas tai apstākli, ka Vācijā nebija istas proletariāta partijas, kas sociāldemokrātijas vadoni nodeva partijas ierindas biedrus, kuriem, savukārt, pietrūka modrības un noteiktības, lai paši kļūtu par sava likteņa noteicējiem. Romāna «Tēvi» darbība risinās tai vācu sociāldemokrātijas vēstures posmā, kad, runājot biedra Staļina vārdiem, «daudzus gadus tā aizrāvās ar savu organizāciju paplašināšanu uz visāda sīkburžuāziska drapakā rēķina, kas tad nu nokāva viņā dziļo garu» (J. V. Staļins. Raksti, 5. sējums, 93. lpp.).

Tabakas bodītes īpašnieks Kārlis Brentens, publisko ateju saimnieks Pauls Papke un daudzi citi sīkpolitiski elementi, visādas «Matpuķītes» un līdzīgas krājkases vai saviesīgas biedrības, kas ietpēja partijas biedriem mīcīpilonības un filistru «ideāls», nožņaudza vācu strādnieku šķiras kaujiniecisko garu, radija pateicīgu

augsti oportunistam. Tikai tā izskaidrojams, ka pie varas nokļuva romanā satiriski izsmētais nodevējs Luijs Senhuzens. Senhuzens ir viens no tiem nodevēģis sociāldemokrātu klieks darbiniekiem, kas, izmantodami 1918. gada revolucionāro noskaņu, ielavījās Padomēs, lai pārvērstu tās kontrrevolūcijas ieroci.

Neraugoties uz pārlieku pievērsanos grāmatu varoņu intimās dzīves aprakstam, Bredela darbs, it sevišķi tā otrā daļa, aktuāls labākajā šī vārda nozīmē. Izmantojot bagātīgu faktu materiālu, kas līvēties saistošā realistiskā stāstijumā, rakstnieks atmasko sociāldemokrātijas nodevēģi, prettautisko lomu, parāda, kā labējie socialisti kļuva par monopolistiskās buržuāzijas kalpiem, no kuriem izauga mūsdienu šumacheri. Tā Villijs Bredels šai triloģijā turpina citos romānos pasāktu cīņu par saliedētu, kaujiniecisku proletariāta partiju, kāda šodienas apstākļos ir VSPV, par partiju, kas spētu aizstāvēt savas tautas vitālās intereses, cīnīties par vienotu Vāciju, par visas zemes pārkārtošanu istā demokrātijas garā.

Ja triloģijas pirmajā grāmatā nav neviena pozitīva varoņa, tad «Dēļos» Villijs Bredels jau tiezīmē apzinīgā vācu strādnieka tēlu. Te mēs iepazīstamies ar literāru varoņi, kas savā idejiskumā, ar savu morālo un politisko autoritāti varētu kļūt par paraugu šodienas Vācijas jaunajai paaudzei. Diemžēl, Ernsta Tima tēls (visss norāda, ka tāja autors gribējis parādīt Ernstu Telmani) palicis epizodisks un nav pa istam ievēts romāna sietis-kajā risinājumā. Jādama, ka visā savā spilgtumā Ernsts Tims hūs attēlots romānā «Mazbērnis», pie kura Villijs Bredels pašlāk strādā.

Pastāstot par strādnieku šķiras attīstības ceļu Vācijā, triloģija «Radi un pazīnas» uzskatāmi parāda, kā tas varēja notikt, ka Hitleram un viņa rokasputšiem izdevās sagrābt varu savās rokās. Reize ar to Villija Bredela romāni palīdzēs vācu tautai neatkārtot pagātnes kļūdas. Cildenāku mērķi rakstnieks, šķiet, nevar sev stādīt.

E. Briedis

MAKSĻAS LIETU PARVALDES KOLEĢIJA

Par augstu, apzinīgu darba disciplīnu

Mākslas lietu pārvaldes koleģijā apspriests jautājums par darba disciplīnu Muzikālās komedijas teātrī. Kā speciālas brigādes iepriekš izdarītās pārbaudes rezultāti, tā arī koleģijas locekļu (bb. Lauberta, Baloža, Zakara u. c.) runas liecināja, ka darba disciplīna, tāpat kā ar to nesaraunami saistītā daiļrades disciplīna teātrī ir stipri neapmierinošā stāvoklī. Starpgadījums ar aktieri A. Ozerovu varēja notikt tikai tāpēc, ka teātra vadība nostājusies nepareizā pozīcijā jautājumā par darba disciplīnas nostiprināšanu. Tā noskaidrojās, ka administratīvi sodi pielietoti tikai gadījumos, kad vainīgi bija tehniskie darbinieki vai kora un baleta ierindas mākslinieki; ja darba disciplīnu pārkāpa teātra vadošie aktieri, viņi palika nesodīti. Tas ļāva rasties nesēlīgām «zvaigžņu» noskaņām un pat pārliecībai, ka vadošie aktieri var darīt visu, ko vien grib. Pavisms nepietiekami disciplīnas celšanā piedalījies teātra sabiedriskā doma.

Koleģijā apspriests arī jautājums par darba un daiļrades disciplīnas ciešo savstarpējo sakarību, tāpat jautājums par attiecībām starp saimniecisko un māksliniecisko vadību teātros.

Pamatoties uz koleģija noskaidrotajiem faktiem, Mākslas lietu pārvalde izdevusi pavēli, kurā Muzikālās komedijas teātra direktoram b. Bergmanim par nepietiekamu gādību, lai nostiprinātu teātra kolektīva darba disciplīnu, izteikts rājiens. Pavēlē norādīts, ka stingri un noteikti jāvērsās pret visiem disciplīnas pārkāpējiem, neatkarīgi no viņu ranga, kā arī likts priekšā pastiprināt audzināšanas darbu kolektīvā. Visiem teātru direktoriem uzdots noorganizēt iakrakstā «Sovetskaja Latvija» publicētā feļetona «Alfreda Ozerova divas lomas», kā arī «Literatūra un Māksla» ievietotā raksta «Par padomju aktiera morālo seju» plašu apspriešanu kolektīvos.

Mākslas lietu pārvalde apstiprinājusi Muzikālās komedijas teātra direktijas pavēli par A. Ozerova atļaušanu no darba teātri.

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas Valsts izdevniecības apgādā iznākušas šādas jaunas grāmatas:

- DAIĻLITERĀTURA**
- Andrejs Upits. Kopoti raksti. XXI sējums. 956 lpp. Rbl. 18,55.
- Latviešu padomju dzeja. 442 lpp. Rbl. 11,80.
- Kareļs Capeks. Izlase. 488 lpp. Rbl. 13,85.
- B. Gorbatovs. Donbass. 360 lpp. Rbl. 9,—.
- Ed. Džilberts. Vāveres riteni. 204 lpp. Rbl. 8,60.
- Jauno autoru almanachs. 204 lpp. Rbl. 5,45.

- JAUNATNES UN BERNU LITERĀTURA**
- M. Lermontovs. Mūsu laiku varonis. 136 lpp. Rbl. 5,—.
- Arkadijs Gaidars. Raksti. II sējums. 480 lpp. Rbl. 10,70.
- L. Kasils un M. Poļanovskis. Jaunāka dēla iela. 360 lpp. Rbl. 11,25.
- Ed. Salenīks. Soli pa solim. 300 lpp. Rbl. 6,—.
- P. Bažovs. Veco kalnu velte. 76 lpp. Rbl. 0,80.
- J. Sotņiks. Neredzētais putns. 224 lpp. Rbl. 6,10.
- I. Vasiļenko. Pelēns. (Skolēnu bibliotēka.) 60 lpp. Rbl. 0,60.
- Stepans Sēpačovs. Pavliks Morošovs. Poema. 56 lpp. Rbl. 2,55.
- V. Ochoņņikovs. Meklējumu pasaulē. 204 lpp. Rbl. 5,95.
- Latviešu tautas pasakas par dzīvniekiem un putniem. Sakopojis J. Niedre. 36 lpp. Rbl. 1,90.
- A. Tolstojs. Zelta atslēdzina jeb Buratino piedzīvojumi. 76 lpp. Rbl. 6,35.

- LITERĀTURAS ZINĀTNE UN KRITIKA**
- Tautas rakstnieka Andreja Upiša 75 gadi. 476 lpp. Rbl. 14,20.
- A. Griģulis. Tautas rakstnieks Andrejs Upits un viņa daiļrade. 56 lpp. Rbl. 0,95.

- MAKSĻAS DARBI**
- J. Samoilovs. Ir Volga-Dona. Plakats. Rbl. 1,—.
- A. Dobrovs. Kapitalistisko zemju vienkāršes laudis ir par mjeru un draudzību ar Padomju Savienību. Plakats. Rbl. 1,—.
- A. Jēgers. Mechanizēsīm smagos darbus lopkopības fermās! Plakats. Rbl. 1,—.

Pa žurnālu slejām

Nenovērsti trūkumi

Kopš 1950. gada Latvijas Padomju rakstnieku savienība regulāri izdod almanachu krievu valodā «Sovetskaja Latvija». Nesen iznācis šī izdevuma trešais krājums.

Almanacha iepriekšējo numuru, kā zināms, nopietni un pamatoti kritizēja gan presē, gan apspriedē, kurā piedalījās arī Maskavas un Leningradas rakstnieku pārstāvji. Tapēc jaunās grāmatas saturs vispirms jāvērtē tieši no tā viedokļa, kā izdevuma redkoleģija novērs sava darba līdzšinējos trūkumus, kā cinās, lai almanachs kļūtu isti kaujiniecisks, sabiedriski nozīmīgs daiļliteratūras popularizētājs un propagandētājs, rakstnieku organizētājs.

Visa padomju tauta tagad dzīvo ar vienām domām un tieksmēm — godam izpildīt vareno komunisma celtniecības programmu, kas dota PSKP XIX kongresa vēsturiskajos lēmumos un biedra J. V. Staļina jaunajā genialajā darbā «Socialisma ekonomiskās problēmas PSR Savienībā». Sim vissvarīgākajām temām almanacha leivadā veltīts plašs raksts par PSKP XIX kongresu un tā lēmumiem, par uzdevumiem, kas šajā sakarībā veicami literatūras un mākslas darbiniekiem. Lasītāju interesi saista kongresa delegātu — Rīgas Medicīnisko preparātu rūpnīcas galvenās inženieres Ernas Daugavietes un Rīgas Vagonu rūpnīcas atslēdznieka Jura Masuja — sīrsnģie, savijņojošie raksti par iespaidiem kongresā: «Neizmirstamās dienas» un «Kremļa pili».

Tulkojumā no latviešu valodas almanacha daiļliteratūras daļā publicēta Tautas rakstnieka, Staļina premijas laureāta A. Upiša jaunā romāna «Plaša mākopos» I daļa (tulkojuši L. Paže un N. Zadornovs), Ed. Veidenbauma dzejoļu cikls (G. Gorskis), A. Imernaņa dzejojums «Manas bērniņas pilsētā» (V. Nevskis). Tas liecina, ka redkoleģija vēltījusi vajadzīgo uzmanību svarīgajam uzdevumam — sistemātiski iepazīstināt krievu lasītājus ar labākajiem latviešu klasiskās un padomju literatūras darbiem. Tikai jāpiezīmē, ka arī šis almanacha numurs iznācis ar nokāvēšanos, līdz ar ko dažu darbu publicēšana saglabāties paralēlisms — tā, piemēram, burtiski tūlīt pēc almanacha klajā laišanas krievu valodā atsevišķā grāmata parādījās A. Upiša romāns «Plaša mākopos» pilnībā, kādēļ šī darba I daļas ievietošana isti nerealizē redkoleģijas labos nodomus.

Par nožēlošanu, redkoleģija nav vēltījusi vajadzīgo uzmanību tulkojumu kvalitātei. Var, piemēram, vēlēties, lai romāna «Plaša mākopos» I daļas tulkojums būtu daudz labāks, jo patlaban tajā vēl bieži sastopami saturs un stila izkropļojumi, jūta na valodas nabadzība, samākslotība tur, kur oriģinālā valdzina valodas sulīgums un dabiskums. Neapmierinoši tulkojumā atveidota A. Upiša ironija. Lai lasītāji krievu valodā varētu gūt pēc iespējas pilnīgāku priekšstatu par vienu no izcilākajiem latviešu literatūras klasiķa Andreja Upiša darbiem, tulkotājiem vajadzēja dziļi pārdomāt un izprast romāna idejisko un māksliniecisko vērtību.

Isajā rakstā, kas leveda Ed. Veidenbauma dzeju publicējumam, redkoleģija norāda, ka talantīgā latviešu revolucionārā dzejnieka darbi krievu valodā parādās pirmo reizi. Jāatzīst, ka viņu tulkotājs G. Gorskis savu uzdevumu veicis ar sevišķu atbildības sajūtu, nav zēlojis pūļu, lai Ed. Veidenbauma kaujinieciskās daiļrades savdabība nonāktu līdz krievu lasītājam. Tomēr arī šais tulkojums ir diezgan daudz visai nevērtīgi pārtulkotu rindu, piemēram: «Свергия с тронов долой господ» (178. lpp.), «Идут, под ярмом изнывая» (178. lpp.), «Жить почтению и резонно» (185. lpp.), «В тебе благодетеля каждый поет» (185. lpp.).

Līdzīgi trūkumi, lai arī mazākā mērā, atrodami arī V. Nevska tulkojumos.

No oriģinalliteratūras almanachā lielu vietu ieņem L. Prozorovska poema «Jaunais nams». Dzejnieks to vēltījis ļoti svarīgai, aktuālai temai — Padomju Latvijas kolchozu nostiprināšanai. Kā viņš šo uzdevumu atrisinājis?

Poemas sietis vienkāršs. Zemnieki apvienojušies kolchozā. Tomēr jau ar pirmajiem soļiem jaunajā dzīvē viņi sastop lielas grūtības. Galvenais, kas traucē kolektīvās saimniecības attīstību, ir viensēts sistema. Partijas rajona komitejas sekretārs Gromovs, rosinādam kolchozniekus izbūvēt plašas modernas saimniecības ēkas, liek pirmos pamatus kolchoza clemata radi-

šanai. Poemas sākuma nodaļas dzejnieks mūs iepazīstina ar poetas varoņiem: Kristapu Gravu un viņa tēvu, veco Jāni. Ar katru jaunu nodaļu poemas ietvari paplašinās. Lasītāji satiekas ar kolchoza putnkopi Birutu, kolchoza partorgu, Ziemas pils ieņemšanas cīņu līdzdalībnieku Arnoldu Caksti. Padomju ļaužu vidū darbojas kāds nomaskējis kolchozu iekārtas ienaids-nieks Miķelis Cipa. Attiecībā uz šo tēlu autoram jāpārmet, ka, sākot no poemas pirmajām rindām līdz pat pēdējām, viņš cīņu raksturo ar vienu un to pašu krāsī, līdz ar to nepletiekami parādot viņa rīcības sociālās saknes, viņa zemiskumu, viņa naidu pret katru panākumu, ko sasniedz kolchoznieki. Poemas noslēguma nodaļas autors notēlo fermas, kolchoza clemata celtniecību, kolchozu dzīves uzplaukumu.

Lai arī šī poema ir krietns solis uz priekšu autora daiļrades attīstībā, tomēr visumā nosaukt šo darbu par L. Prozorovska sevišķu sasniegumu būtu priekšlatīgi. Poema lasītāju nesavilņo, neiepriecina, neliek nopietni pārdomāt tās varoņu likteņus. Dzejnieks nav spējis dziļi atklāt pozitīvo varoņu garīgo pasauli, viņu domu un jūtu bagātību, daudzveidību. Tieši šai apstākli, bez šaubām, meklējams poeas trūkumu galvenais cēlonis. Par maz autors parādījis padomju ļaudis sadzīvē, personīgo pārdzīvojumu, cilvēšķu attieksmju brīžos. Tā, piemēram, ļoti sausi un bāli noraksturotas putnkopes Birutas draudzības un mīlas jūtas.

L. Prozorovskis ir talantīgs dzejnieks, un ir pamats domāt, ka viņš spēš nopietni pastrādāt pie sava pirmā lielākā darba, lai padziļinātu poeas varoņu raksturus.

Almanachā ievietota virkne jau pazīstamu, tāpat jauno dzejnieku darbu: M. Skorodumova dzejoļi «Balade par kļusumu», «Manš paraksts», «Miera dārz» un «Jaunie turisti», N. Suliko «Mana stacija», L. Okupa «Laimīga ceļa vējš», «Es kļuvis par nachimovietu», «Parādē».

Taču par apmierinošiem no šī skaita var atzīt tikai dažus jauno dzejnieku darbus. M. Skorodumova ļoti vājā, sadomātā dzejoļa «Vilciens» parādīšanās almanachā izskaidrojama vienīgi ar autora paškritikas trūkumu un redkoleģijas liberalismu dzejas vērtēšanā. Izlasot dzejoļi, rodas jautājums: Vai tad naftu pārvadā vagonos, nevis cisternās? Kāpēc dēļus, ogles un rūdu neiekrāva platformās, kā to parasti dara? Kā gan autors varēja saskaitīt kokvilnu un kviešus (slēgtos vagonos), ja vilciens aizbrāzās ātri, «pazīlēja» autora acu priekšā?

Nepatīkamas neprecizitātes, līdzīgas tikko minētajām, bojā arī citu autoru visumā pieņemamos dzejoļus.

Bez te minētajiem darbiem almanachā vēl atrodam divus aprakstus un divus apcerējumus nodaļā «Literatūra un dzīve»: V. Bērces — par Tautas rakstnieku A. Upīti un M. Saca-Apiņa — par J. Vanaga dzejām krievu valodā.

No aprakstiem ar interesi lasās M. Zorina tēlojums «Hārlis Greidģis uz Volgas», kas vēltīts Padomju Latvijas darba pirmrindniekam, stachanovietim. Staļina premijas laureātam H. Greidģim, tas stāsta par Rīgas darbaļaužu piedalīšanos Italo komunisma celtņu pasūtījumu izpildē, ievērojamā vājāki ir S. Banka apraksti «Zveinieki». Tie ir pārāk monotoni, garlaicīgi. Išinājos tēlojumos pārk daudz skaitļu, tos var pielīdzināt statistiskiem pārskatiem. Sajā ziņā S. Banks atkārtojis tieši to pašu kļūdu, par ko viņu kritizēja, iztīrējot iepriekšējos almanachus.

Nepieciešami atzīmēt, ka nodaļai «Literatūra un dzīve», kurā ietilpst divi augstāk minētie V. Bērces un M. Saca-Apiņa apcerējumi, faktiskā almanachā par pastāvīgu nodaļu ar daudziem interesantiem literatūras vēstures un kritikas rakstiem. Lielā vajadzība almanachā pēc nodaļas, kas atspoguļotu visas Padomju Latvijas kultūras dzīves nozares — teatrus, tēlotaļu mākslu, muziku utt.

Lielā almanacha 3. numura trūkums ir tas, ka tajā nav īso stāstu.

«Sovetskaja Latvija» 3. numura saturs liecina, ka redkoleģija vēl ļoti maz ko darijusi, lai celtu almanacha idejisko un māksliniecisko līmeni.

A. Solomonovs

Parasta, bet interesanta programma

Valsts Rīgas cirka šīs sezonas ceturtnā programma veidota kā parasta cirka programma bez jebkādam sevišķi izcilām atrakcijām. Un tomēr tā spēl modnāt un salīst ikviena skatītāja interesi, jo šī parastā programma parādā padomju cirka mākslas augsto vīdējo līmeni.

Lūk, zem paša cirka kupola vingro jaunās gimnastes Bubnovas. Viegli un droši viņas veic visus savus trikus. Un kaut gan tie ir visi sarežģīti un prasa lielu piepuli, skatītājs nemaz nemanā to, viņam liekas, ka jaunajām meitenēm viss izdodas ļoti viegli un brīvi. Bet tieši šīs šķietamās vieglums arī liecina par īstu lielu meistarību.

Citi padomju cirka skolas nesenie audzēkņi Nikulini un Suidins uzstājas tagad reti sastopamajā, nepelnīti aizmirstajā cirka mākslas žanrā — sīzētiskajā pantomīmā. Viņu izpildītā neltēlā aina «Mazā Pjera lielie darbi» vēl tita franču jaunatnes cīņai pret kara kurinātājiem. Šai pantomīmā ir stingrs sīzētisks mugurkauls, tajā rūpīgi saglabāti visi tradicionālās ekscentriskās kaskades elementi, it īpaši humors.

Daudz interesanta arī vecākās paaudzes mākslinieku sniegumā. Te vispirms atzīmējami Sosnini, kuri uzstājas ar lieliski dresētiem suniņiem — akrobatiem, kas brīžiem velt nedelomājamo, un muzikālo ekvilibristu trupa Zinovija Gureviča vadībā, spēlējot manēžā populāras melodijas uz ekscentriskiem instrumentiem vissarežģītākā-

Jos, vienīgi akrobatu priekšnesumā sastopamajos stāvokļos.

Ne mazumu izdomas un pūli ieguldījis savā priekšnesumā arī dresētājs Kostjukovs. Viņa zirgi un poniņi paklausīgi izpilda visus dresētāja norādījumus, izveidojot ļoti sarežģītas kombinācijas un precīzi izdarot pārkārtošanās.

Vēl katrā ziņā jāpiemin arī tādi augstu kvalificēti cirka arenas mākslinieki kā iluzioniste Sofija Mara, leceji uz galdiem Ostašenko, akrobāti Salamovi, ekvilibristi Machašvili, ukraiņu tautas deju izpildītāji uz stieples Vinogradovs un viņa partneris Doveiko. Mazliet neparasts cirka manēžā izskatās mākslinieces Sadrinas priekšnesums, kura demonstrē savu lielisko redzes atmiņu un izcilās spējas matemātiskā.

Nenosaucot visus pārējos programmas numurus, jāsaaka, ka starp tiem tikpat kā nav tādu, kas nepalīktu atmiņā.

Par šīs kritiskās piezīmes. Māksliniece Aleksandrova, kas darbojas politiskās satiras žanrā, labāk tiek galā ar komiska rakstura, komedijas materiālu nekā ar nopietnu tekstu, kas prasa lielu meistarību un īstu patosu. Jāatzīmē, ka aktrises rīcībā esošā literārā viela jau pati par sevi maz palīdz viņai, jo tai nav nekā augsta kvalitāte. Sīevietel ļoti oriģinālā žanrā uzstājas Valentīna Vangara: viņa meistarīgi, droši un palāvēīgi žonglē ar svaru bumbām un citiem smagumiem. Bet vajadzētu

Antonio un Sliskevics

padomāt par šā grūtā priekšnesuma izpildījuma veidu, par tā tīri ārējo formu un ietēru, ieskaitot mākslinieces kostīmu.

Aizvien brīvāks un nepiespiests kļūst klausnu Antonio un Sliskevica kopīgais darbs, ar katru jaunu programmu nostiprinot laika ziņā vēl visai īso abu mākslinieku sadraudzību. Ļoti labs ir Sliskevica humors; tajā pašā laikā Antonio veiksmīgi uzstājas parodētāja lomā. Taču skatītājs arī no viņiem gaida tālāku daiļrades augsmi.

L. V.

Kapraču literatura

R. IZMAILOVA

Progresīvais franču kritiķis. Rože Garodi nosaucis Francijas mūsdienu buržuazisko literatūru par «kapraču literatūru». Tas ir tāpēc, ka apzīmējums. Spalvas vietā parādījis dzelzs lāpstu, šo sacerējumu autori ar kaut kādu sevišķu baudu apbedī visu, ar ko lepojas cilvēks, apgāna visus viņa labākos dvēseles nodomus, izrēķinās ar visām viņa cerībām un gaisajām domām, atņem viņam visas gaidas un perspektīvas. Šai izvirstošajai literatūrai, kas ieslūgusi dziļā morālā pagrimumā, ir raksturīga tikai viena filozofija — bezspēcības un bojā ejas filozofija.

Mirušas dvēseles, bezmērķa dzīve, cilvēki ar saindētu morāli, kas ir pārspīlēti vienaldzīgi pret visu, — lūk, kapraču literatūras varoņi. Šajā ziņā zīmīgi ir Zana Zaka Delbo romāns «Bēnu valis nava», uz kura vāka reklamas nolūkos afišēts: «Aizliegts līdz 18 gadu vecumam». Tam par sīzētu noderejās šāds notikums. Astopadsmīt gadu vecā skolniece Simona Maršane nolindē savu tēvu, lai saņemtu simts tūkstoš franku lielu apdrošināšanas naudu, ko viņš tai bija novēlējis savas nāves gadījumā. Šī nauda viņai bija nepieciešama, lai savam lemlīdžam sagādātu iespēju nopirkt automašīnu. Kas ir šī mēlne — briesmonis vai nenormāls cilvēks? Nē, atbild autors, viņa ir viena no daudzajām, viņa ir tikai kara, vispārējās pārvēršanās, tikumu pagrimšanas upuris. Lasītājs neviļus tiek ieinteresēts: beidzot viņš atradis grāmatu, kura drosmīgi atmasko sociālo jaunumu un apšūdz sabiedrisko iekārtu, kas rada visus šos briesmīgos noziegumus. Bet vajag tikai izlasīt pāris desmit lappušu un šī iluzija zūd: autors nemaz nav domājis kaut ko atmaskot; viņš iegūlies dubļos un plūncājas tajos, tiksmīnādams par savas varones noziedzīgās izturēšanās visriebligākajām detaļām.

«Apšūdzēt jaunatni — tas nozīmē apšūdzēt laikmetu», — augstā stila filozofē rakstnieks un pastiprina savu domu ar epigrafu no darba, kura autors ir Monfariens, dziļi reakcionārs franču rakstnieks, kas apkaunojis sevi, sadarbojoties ar vācu okupantiem. «Pusaudzēm, kas sasnieguši briedumu, nav ko atvainoties par saviem ne-tikumiem, tāpat kā jūrai, kas pēc vētras kļuvusi rāma, nav ko atvainoties par to, ka tā trakojuši. Pusaudzis ir briesmonis, bet normāls briesmonis. Starp citu, gluži tāpat kā lielam lielā daļa visu briesmoņu.»

Sā riebigā romāna mērķis ir sakalrināt neveselīgos instinktus, pateikt, ka jebkura izlaideība ir atļauta, ka tieši tajā meklējama cilvēka «brīvība». Pasaulē šajā romānā notēlota kā «tukšs melns caurums».

Bet cilvēki? Cilvēki ir jaunas «žurkas», piebilst otrs rakstnieks-kapračis Romens Gari grāmatā «Lielā gērbtuvē». Grāmatā pastāstīts par jaunieti Liku Martenu, kas pēc kara palicis bārenis, par viņa likteni. Lika Martena tēvs, partizāns, nogalināts, un četr-

padsmītgadīgs Līks nokļūst Parīzē, kur liktenis saved viņu kopā ar zēnu Leonsu Vanderpitu un tā tēvu, kas nodibinājis bērnu zagļu bandu. Šī «saetādītā ģimene» nodarbojas gan ar spekulācijām «melnajā tirgū» (pārdod penicilīnu un cigaretes, ko plegādā amerikāņu karavīri), gan ar uzbrukumiem laupīšanas nolūkā, pie kam visi paņēmiņi tajos aizgūti no amerikāņu kriminālfilmām.

Daudzas šīs grāmatas sentences nosauc cilvēciskos principus un morāli par bezgala maziem lielumiem un cildina laupīšanas un nodevības «brīvību». Šī reakcionārā grāmata sludina, ka jāmāk saglabāt sevi, paslēpties, kad tas ir vajadzīgs, kļūt nemanāmam, nekur un nevienam neuzticēties. Pasaule ir tik riebiga un netrūmu pilna, ka viss tajā Likam brīžiem šķiet nereāls. «Val pastāv cilvēki?» — viņš tegrimst pārdomās. Līks raugās logā, un viņam liekas, ka «cilvēki nemaz nav eksistējuši» un ka tas, ko viņš redzējis uz ielas, bijusi viņu gērbtuve, ārējā čaula, vecas skrandas, uzvalki ar tukšām piedurknēm.

Tāda ir šī grāmata. Jaunatne tajā, tāpat kā Zana Zaka Delbo romānā, ir pledzīmusli nedzīva, tā ir pretīga ar savu cinisko attieksmi pret visu, ar savu «zooloģisko» dzīves veidu. Autori uzmacīgi tiksmīnās ar visu to, cenzdams iespējami biežākā kārtā uztriept melno krāsu, ar ko viņi attēlo savus jaunus personāžus, kas vienmēr dzīvo nomajās no lielajiem vēsturiskajiem notikumiem, tālu no tagadējā laikmeta aktualitātām problemām.

Gribēdami parādīt cilvēku likteņu fatalitāti, daži buržuaziskie rakstnieki nonāk gandrīz vai līdz misticismam. Fatalisms kļuvis gluži vienkāršs par Francijas buržuaziskās literatūras slimību. Tam raksturīgs piemērs ir rakstnieka Jazi Koklera grāmata, kurš pērn gad par savu romānu «Slēdzenes» saņēma Sen-Beva vārdā nosaukto prēmiju. Šī grāmata sākas ar beigām. Lasītājs uzzina, ka Parīzē, Karno ielā, nolindējusies jauna meitene Lora, par kuru domāja, ka viņa aizbraukusi uz Itāliju. Divus mēnešus viņas līks at-radies no iekšpuses aizslēgtā istabā, un tas kļuvis zināms vienīgi tad, kad policisti uzlauzuši durvis un atraduši pie gultas nolauztu slēdzeni. Romāns atpakaļgājienā atklā, ka aizslēgtās Loras neveiksmēm pilnais mūžs. Lasītājs to uzzina no viņas vēstulēm, dienas grāmatām, tuvu cilvēku liecībām. Tā ir mazas, vieglprātīgas, ne ar ko ne-lēvērojamas, pastāvīgi vientuļības un garlaicības mocītas žurnālistes dzīve. Lasītājs visu laiku paliek nesaprašānā, kāpēc gan autors izvēlēties šādu varo-ni, kas tajā ir interesants, spilgts, pievilcīgs. Grāmatu viņš aizver ar at-vieglojuma sajūtu: beidzot tā ir galā; aizver bez jebkāda želuma pret Loru. Viņa ir smilšu graudiņš, tukša, bez domām, bez sejas, bez protesta.

Romana īstais temats, kas traktēts pārspīlēti, ir likteņa predestinācija. Autors apgalvo, ka visas Loras gaitas noteicis liktenis, viņai atliek vienīgi iet pa iepriekš paredzēto ceļu.

Smeldz un skumju pilno Koklera romānu trokšņaini reklamēja, un tā apbalvošanai ar prēmiju acīm redzot vajadzēja uzsvērt, ka šī grāmata ir pel-nījusi sabiedrības ievēribu.

Dīvaini un nejdzīgi ir tas, ka Francijā pedējos gados nav apbalvots ar literāru prēmiju nevienš daiļdarbs, kas būtu savos pamatos veselīgs un tīrs. «Sedevru» kategorijā pagaidām ietilpinātas vienīgi tā saucamās «mel-nās» grāmatas. Tām liecība ir prēmijas, kas izsniegtas par Pola Kolena «Mežonīgajam rotājām», Pjera Mole-na «Elles organiem» (šīs grāmatas darbība norisinās trako mājā), par tumsopa Fransua Moriaka grāmatām, par tādām «sacerējumiem» kā augstāk minētais Koklera romāns «Slēdzenes» utt.

Nesen piešķirta kārtējo brāļu Gonku-ru vārdā nosaukto prēmiju. Tās konkur-sa žūrijai tika iesniegti ļoti daudz ro-manu. Interesanti ir viena konkursa žūrijas locekļa, pazīstamā dramaturga Armana Salakru vārdi, kurš pateica, ka no simts piecdesmit romāniem, ko viņš izlasījis, septiņdesmit pieci ap-stulbinājuši viņu: «Kāpēc, velns lai parauj, tas ir iespējams? Un Salakru neviļus nākušī prātā kāda franču dar-binieka vārdi, kuram jautāts, kāpēc viņš nerakstot savus memuarus: «Lai izgatavotu grāmatu, nepieciešams pa-pīrs, jānocert koks. Man vairāk patīk koks». Un ar ironiju piemētinājis: «Man liekas, ka Francijā vēl ir ozoli, kuriem vajadzētu palikt stāvam».

Kas tad šajās grāmatās modināja žūrijas locekļa sašutumu? Netīru lamu vārdu pārpilnība, erotisms, pornogra-fija, dubļi, jebkādu morālu prasību trūkums pašos literātos.

No kurienes nāk šis puveklis tebru-kums Francijas literatūrā? No kurie-nis šī bezspēcība, nolemtības sajūta, fatalisms, literatūras kapraču populari-zēto garīgi tukšo, sabrukuso, demora-lizēto varoņu lielais skaits? Ir taču arī cita Francija. Ir taču bijis dvēsmīti trīs gadus vecais partizānis pulkvedis Fabiens. Ir bijis drosmīgais jaunietis Gi Mole, kuru nošāva vācu fašisti. Ir bijusi Daniela Kazanova, mūsu Zojas Kosmodemjanskas īstā māsā drosmes un gribas spēka ziņā. Ir tūkstošiem un atkal tūkstošiem cīnītāju, kas mil savu dzimteni, kas ir gatavi cīnīties un uz-varēt.

Bet ne jau viņi ir buržuaziskās līte-ratūras varoņi, kuras devīze — nekā nedarīt, nekā neticēt, iedvest jaunat-nēi bezspēcību vai arī zvēriskus para-dumus. Tā ir mirstošās šķiras līte-ratūra, tās šķiras literatūra, kuras pasa-u-le ir pilna ar naidu, bailēm un nēle-tību.

(No «Komsomolskaja Pravda»)

ŠONEDĒL

Sodien Latvijas Valsts universitātes aulā N. Osipova vārdā nosauktā Valsts Krievu tautas instrumentu orķestra koncerts. Mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks, Staļina prēmijas laureāts D. Osipovs. Diriģents V. Gnu-tovs. Piedalās PSRS Valsts Akadēmiskā Lielā teātra solists PSRS Tautas mākslinieks, Staļina prēmijas laureāts A. Pirogovs un Vissavienības Radioko-mitejas soliste Z. Mercialova. Sākums plkst. 20.30.

2. februārī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā lekcija par starptautisko stāvokli. Sākums plkst. 19.

Latvijas Padomju mākslinieku sa-vienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Filharmonijas zālē starptautisko konkursu laureāta Jevgeņija Maļņina klaviervakars. Programā Sopens, Rach-maņinovs, Prokofjevs, Skrjabinš. Sā-kums plkst. 20.

3. februārī Filharmonijas zālē simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomi-tejas simfoniskais orķestris. Diriģents LPSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Solists I. Maļņins. Programā C. Franke simfonija. Lista 1. koncerts klavierēm ar orķestri. Lista simfoniskais tēlojums «Tosca». Sākums plkst. 20.

5. februārī Dabīs muzeja lektorijā Z. A. Valodas un literatūras institūta ve-cākās zinātniskās līdzstrādnieces I. Ves-manes referāts «Staļina prēmijas lau-rcate Anna Sakse». Sākums plkst. 19.

Latviešu un krievu mākslas mu-zeja teātra dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

6. februārī Latvijas Valsts univer-sitātes aulā Staļina prēmijas laureates Zaras Doluchanovas koncerts. Piedalās pianists A. Jerochims. Sākums plkst. 20.30.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 1. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 14.15 literāri-muzikālais raidījums «Tautas balss». Piedalās LPSR Nopelniem bagātais skatuves māksliniece. Staļina prēmijas laureāte Milda Klēt-niece un LPSR Nopelniem bagātais skatuves mākslinieks, Staļina prēmijas laureāts Edgars Zile. Plkst. 15.30 literāri-muzikāla pārraide «Stāsts par mežiem». Plkst. 19.30 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Plkst. 21.23 Z. Hīrena tēlojums «Drošs ierociņš».

Pirmdien, 2. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.45 Staļina prēmijas laureāta Afanasie-va vijolkoncerts. Plkst. 22.10 literārs raidījums no cikla «Pārrunas par padomju literatūru». Filoloģisko zinātņu kandidāta S. Jelizarova raksts «Gorkijs — cīnītājs pret imperialistisko reakciju».

Otdien, 3. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.00 koncerts «Atbildes uz radioklausītāju vēstule». Plkst. 21.00 simfoniskā koncerta II daļas pārraide no LPSR Valsts filharmoni-jas zāles. Plkst. 22.15 literārs raidījums no

cikla «Demokrātisko valstu literatūra» — ru-maņu literatūras apskats. Pa viļņi 222.4 m: plkst. 20.00 simfoniskā koncerta I daļas pārraide no LPSR Valsts filharmonijas zāles. Plkst. 20.50 literārs raidījums jaunatnei. Eilāns Zālates vienclēniens «Vissvarīgākais».

Trešdien, 4. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 17.20 Balakireva simfoniskā noema «Ta-maras». Plkst. 22.10 Zana Grivas romāna «Dzi-vības ceļš» fragmenti.

Ceturtdien, 5. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.00 koncerts-lekcija «Balakireva pul-cības ceļš». Plkst. 22.10 Alberta Jansona slāsta «Pa-r-tijas uzdevums».

Piektdien, 6. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.30 Zaras Doluchanovas koncerta pār-raide no Valsts universitātes aulā.

Sestdien, 7. februārī. Pa viļņi 521.7 m: plkst. 20.00 literāri-muzikālais raidījums no cikla «Mūsu republikas mākslas dzīve» — Jūlija Vanaga daiļrade.

TELEVIZIJA KĀLO AMERIKAŅU MILITARISTIEK

Žurnāla «Cosmopolitan» pēdējais nu-murs, runājot par televīzijas raidījumu kārtīgo ietekmi uz amerikāņu jaunatni, norāda: «Vienīgi pašas televīzijas kom-pānijas acīm redzot nemaz neuztraucas par televīzijas raidījumiem, kuros pro-pagandē noziegumus».

Kā informē žurnāls, pazīstamais psi-chologs Dr. Frederiks Verthems izteic-ies, ka «noziedzības jaunatnes vidū neapšaubāmi pieaug... Noziegumu ap-raksti, kuros pārraida televīzija un radio, lej ūdeni uz dzirnām: piemē-

ram, kāds 16 gadus vecs zēns ar šau-tenī sašāvis citu zēnu. Divas vai trīs stundas dienā viņam ar televīzijas raidījumu un «comics» palīdzību iekala galvā, ka slepkavība esot visvienkāršā-kais ķildas likvidēšanas veids... Mū-su bērniem māca, ka vardarbība — visvienkāršākais līdzeklis jebkuras sa-traucošas problēmas atrisināšanai... Sekas tās, ka zēni — cietumā, viņu ģimenes locekļi — izmisuši, upuri mī-ruši, bet visu šo «laika kavēkļu» in-scenētāji kļūst bagāti».

JENĶI DEZERTĒ

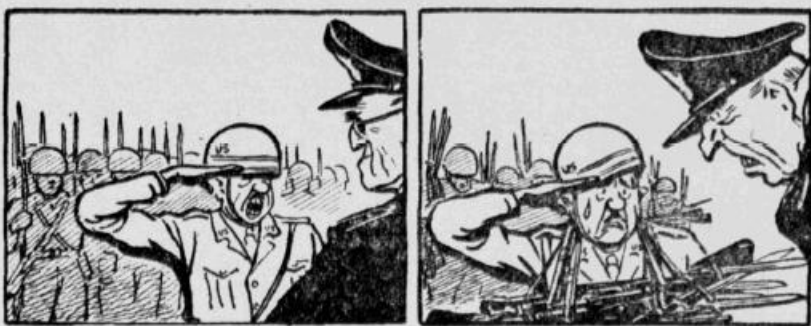
AMERIKAŅU KAREIVJI GAJIENA

No pirmā acu uzmetiena

Ieskatoties tuvāk

NOTIKUMS AR KADU ARMIJAS VIENIBU

— 200 durkļu liela vienība dodas uz norādīto vietu.

— 200 durkļu ieradušies norādītajā vietā.

KAUJAS REGLAMENTS PRAKSE, jeb KĀ AIZMUKT NO KAUJAS

Istem pārskrējieniem

Lišus

Maskējoties

S. Gutmaņa zīm.